

KERKELIJK WEEKBLAD VAN
DE GEREFORMEERDE GEMEENTEN

de

AAMBINDER

Grote Kerk Dordrecht

27/09/2018
jaargang 96

nr **52**

Dordrecht was in de zeventiende eeuw al een knooppunt in het internationale handelsverkeer. Voor de deelnemers aan de Dordtse Synode (1618/19) was de stad niet onbekend. De koophandel bloeide en de Woordbediening wierp vruchten af. Op 13 november 1618 leidde ds. Balthazar Lydius in de monumentale Grote Kerk de openingsdienst van de Dordtse Synode. Hij bad toen onder meer:

‘Maak o God, dat wij niemand door de Schriften bedriegen, noch in dezelve dwalen mogen; maar dat wij de waarheid in dezelve zoekende, mogen vinden, en gevonden hebbende, met standvastig geloof verdedigen’. De synodeleden vergaderden daarna verder in een bovenzaal van de Kloveniersdoelen. De Dordtse Synode duurde tot 29 mei 1619 en werd ook in de Grote Kerk afgesloten.

Uit genade zalig

Paulus heeft de gelovige Efeziërs in de voorgaande verzen herinnerd aan hun doodstaat, waarin ze voorheen verkeerden. In het vierde vers breekt hij uit in de lof van vrije ontferming: ‘Maar God, Die rijk is in barmhartigheid, door Zijn grote liefde waarmee Hij ons liefgehad heeft, ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons levend gemaakt met Christus’.

*Want uit genade zijt gij zalig geworden, door het geloof.
Efeze 2:8a*

ds. G. Hoogerland,
Rotterdam-IJsselmonde

Het ging dus van God uit. God heeft ons levend gemaakt. Hier wordt alle werk van de mens buitengesloten. De levendmaking is een eenzijdig, vrijmachtig Godswerk. Daarover schreven onze vaders in de Dordtse Leerregels: ‘Het is een gans bovennatuurlijke, een zeer krachtige, en tegelijk zeer zoete, wonderbare, verborgene en onuitsprekelijke werking, dewelke (...) in haar kracht niet minder, noch geringer is dan de schepping of de opwekking uit de doden’.

Zalig geworden

Nu deze levendmaking met Christus heeft plaatsgevonden, kan Paulus schrijven: Gij zijt zalig geworden. Dat zalig zijn houdt twee kostelijke zaken in.

Ten eerste: verlossing van de zonde en de straf der zonde. Onder de banden van zonde en straf liggen alle mensen van nature. Ook als we gedoopt zijn, belijdenis gedaan hebben en uitwendig keurig leven of met een schijn geloof denken verlost te zijn. Zodra wij met Christus levend gemaakt zijn, leren wij die banden van zonde en straf kennen.

O, die knellende banden van onze zonden en ons zondig bestaan! Wij kunnen die niet breken, maar slechts vaster maken. Wat een smart veroorzaakt dat. En dan de straf die rechtvaardig verdiend is en waardoor wij eeuwig moeten worden buitengesloten van Gods gunst en gemeenschap. Daar leert de levendgemaakte onder buigen. God doet geen onrecht. Maar wat een wonder als de verlossing van die banden gekend mag worden door de grote Verlosser, Die de zonden gedragen heeft in Zijn lichaam op het hout en de straf, die ons de vrede aanbrengt, op Zich nam. In het leren kennen van die Zaligmaker ligt een oneindige ruimte van zalig worden. En in de verzekering van ons aandeel aan Hem ligt de zekerheid, dat de Heere niet meer op ons toornen noch schelden zal.

Genade sluit alle verdiensten en alle goede werken uit.

O, wat is het nodig dat al mijn gerechtigheden tot de grond toe worden afgebroken.

Daartoe is een stervensweg nodig, waarin alle gronden in onszelf worden afgebroken.

Ten tweede: gesteld worden tot een erfgenaam van de eeuwige zaligheid. De zaligheid is de gemeenschap met God en het eeuwige zalige leven met Hem. Dat verloren wij in Adam. Dat leert een levendgemaakte ook. In Adam alles kwijt. Buiten Gods gemeenschap gesloten. Als een balling en een uitgestotene. Als een verloren zoon buiten het Vaderhuis. Als een melaatse weggedreven uit de woning en buiten de gemeenschap. Ook dat wordt zo rechtvaardig. De hemel gesloten en van onze kant nooit meer te openen. Maar o, dat wonder, als een uitgestotene, die hun-

In dit nummer

4 De zorg van Dordt

10 Gebed van voorzitter ds. Bogerman

24 Tijdgeloof en zaligmakend geloof

- 2** Uit genade zalig
- 3** De vijfde bede in het Gebed des Heeren [38]
- 6** Wat leidde tot de Synode van Dordrecht?
- 7** Dordt en evangelisch; Evangelisch in Dordt
- 8** Commentaar: Dordt en de verhouding van kerk en overheid
- 9** Dichterbij Dordt
- 12** In het studeervertrek van de Statenvertalers
- 13** Uw Naam ter eer
- 14** Jeugdtribiek
- 15** Boekennieuws
- 16** Kerknieuws
- 17** Berichten
- 14** Kerkdiensten

De vijfde bede in het Gebed des Heeren [38]

kert naar God, uit vrije ontferming weer in die gemeenschap teruggebracht te worden. Ja, er een erfgenaam van te worden. Erfgenaam van die onverderfelijke, onbevlekkelijke en onverwelkelijke erfenis, die in de hemelen bewaard wordt voor hen (1 Petr. 1:4).

Uit genade

Wat is nu de grond? Er staat: 'Uit genade'. Genade sluit alle verdiensten en alle goede werken uit. O, wat is het nodig dat al mijn gerechtigheden tot de grond toe worden afgebroken. Daartoe is een stervensweg nodig, waarin alle gronden in onszelf worden afgebroken. Twaalf slagen met de bijl van Gods recht, zo beschrijft Thomas Boston, waardoor wij van onze eigengerechtigheden worden afgehouden. Niet elk zal die alle zo bewust ervaren. Wel zal elk leren dat we van onszelf een vijand zijn van vrije genade en dat we alleen door een weg van totale ontleding ingewonnen worden en gewillig gemaakt om enkel uit genade zalig te worden.

Maar dan wordt het wonder ook zo onuitsprekelijk groot. Dan wordt de gerechtigheid van Christus, die Hij verwierf door Zijn lijden en dood, van zo onschatbare waarde. Wat heeft het Hem gekost, om die zaligheid te verwerven. De prijs van Zijn dierbaar bloed.

Door het geloof

'Door het geloof', zo staat er in de tekst. Die dierbare genadegave. De Auteur of Werkmeester van dat geloof is de Heilige Geest en niet onze vrije wil. Door dit geschonken vermogen, dat dierbare instrument, die geloofshand, wordt deze grote weldaad aangenomen en toegeëigend. In de beoefening van dat geloof zijn standen. Vele van Gods kinderen komen niet verder dan een hongeren en dorsten, een reikhalzen en uitzien. Nodig is een opwas. Het is een genade die beproefd wordt. Door de beproeving heen zal het geloof zegevieren. Dan zal het geloof komen tot de roemtaal: 'Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onze Heere Jezus Christus' (Rom. 5:1).

Lezer(es), zijn wij uit genade zalig geworden? Als we daar nog vreemdeling van zijn, dan zijn we rampzalig. O, smeekt nog om genade.

Thomas Watson

'En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.'

Voordat ik over deze woorden ga spreken, merk ik het volgende op:

1. Dat in dit gebed slecht één bede staat voor het lichamelijke: 'Geef ons heden ons dagelijks brood', maar er staan twee beden voor de ziel: 'Vergeef ons onze zonden' en 'Leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den boze'. Merk daaruit op dat wij meer zorg voor onze ziel moeten hebben dan voor ons lichaam; meer bezorgd moeten zijn om genade te ontvangen dan dagelijks brood en begeriger moeten zijn dat onze ziel wordt gered dan dat ons lichaam wordt gevoed. De voortreffelijkheid van de ziel mag wel onze voornaamste zorg er voor opwekken.

a. De ziel is een onstoffelijk wezen. Het is een hemelse vonk, door Gods adem aangestoken. Het is het meer edele, geestelijke deel van de mens; het is van de natuur der engelen, het heeft enige zwakke gelijkvormigheid aan God. Het lichaam is het meer nederige deel, het is slechts het kabinet, hoewel het wonderbaarlijk gemaakt is, maar de ziel is de parel. Die is nauw verwant aan de engelen, zij is geschikt om gemeenschap met God te hebben in de heerlijkheid.

b. De ziel is onsterfelijk, zij 'blaast nooit de adem uit'. Zij kan zonder het lichaam werkzaam zijn. Hoewel het lichaam tot stof ver gaat, blijft de ziel leven (Luk. 12:4). Het wezen van de ziel is eeuwig; zij heeft een begin, maar geen einde. Als de ziel dan zo edel en waardig is, moet er toch zeker meer zorg aan besteed worden dan aan het lichaam. Vandaar dat we maar één bede doen voor het lichaam, maar twee beden voor de ziel.

2. Zodra Christus heeft gezegd: 'Geef ons heden ons dagelijks brood', voegt Hij er aan toe: 'En vergeef ons'. Hij verbindt de bede van vergeving van zonde onmiddellijk aan die van het dagelijks brood, om ons duidelijk te maken dat, al is het dat wij dagelijks brood hebben, alles toch niets is zonder vergeving van zonde. Als onze zonden niet vergeven zijn, kunnen we maar weinig genot hebben van ons voedsel. Net als iemand die ter dood veroordeeld is en geen gratie krijgt, maar weinig genot kan hebben van de spijze die men hem in de gevangenis brengt. Zo zal het ons, al hebben wij dagelijks brood, ook geen goeddoen, tenzij onze zonde vergeven is. Dagelijks brood moge dan onze honger stillen, maar vergeving van zonde stilt het geweten.

Laten we bidden of de Heere ons niet alleen ons deel in dit leven wil geven, of Hij ons niet wil laten gaan met alleen dagelijks brood, maar dat Hij ons vergeving van zonde wil schenken.

(wordt vervolgd)

Uit: "Het Gebed des Heeren" van Thomas Watson (uitg. Gebr. Koster, Barneveld, 1999).

De zorg van Dordt

Voor het gehele kerkelijk leven

In dit herdenkingsjaar van de Dordtse Synode is het goed om stil te staan bij de zorg die Dordt had over de zuiverheid van de genadeleer. In dit kalenderjaar proberen we dat u wat dichterbij te brengen in de korte wekelijkse bijdrage ‘Dichterbij Dordt’.

We weten ook van de belangrijke beslissing van deze synode tot het tot stand komen van de Statenvertaling. Een taalmonument van belang! Maar in dit jubileumnummer willen we ook nadenken over een aantal andere zaken, die nadrukkelijk de zorg van onze vaders in Dordt hadden. Zaken die waarschijnlijk niet zo bekend zijn, maar wel de moeite waard om elkaar eraan te herinneren. Want wanneer we met onze vaders van de Afscheiding in 1834 spreken over ‘de leer en de dienst van de vaderlandse kerk’, dan bedoelen ze toch deze principiële band aan Dordt.

v. A.

Hierbij moeten we een keus maken. Het is indrukwekkend wat tijdens de winterperiode van 1618/19 allemaal in Dordt aan de orde is geweest. Hoe hard is er door de zorg en leiding des Heeren gewerkt! We beperken ons in dit artikel tot drie onderwerpen: de catechismusprediking, de catechese en de toerusting van de studenten. En dan ook maar kort. Er moet dus veel blijven liggen. Maar de zorg voor het totale welzijn van de kerk zal hopelijk duidelijk worden.

De catechismusprediking

Het zegenrijk gebleken onderwijs uit de catechismus dreigde in de jaren voorafgaande aan de synode langzaam verwaarloosd te worden. De regelmaat van ‘de onderwijzing in de christelijke leer’ ging er langzaam uit. Het nut van deze systematische onderwijzing werd steeds minder gevoeld. De bevindelijke spits van de enige troost in leven en sterven werd minder geliefd. Men wilde meer afwisseling; men dacht het wel te weten; vond het saai worden; de predikanten hadden geen tijd om zich zorgvuldig voor te bereiden of kerkmensen hadden geen zin om te gaan luisteren; toch liever wat meer afwisseling, want verandering van spijs doet eten, nietwaar?

Ook bleek er toenemende slordigheid in het bezoeken van deze tweede (leer)dienst. Allerlei persoonlijke redenen en maatschappelijke omstandigheden schenen dit alles begrijpelijk te maken. Langzaam maar zeker veranderde er het nodige in de kerk. Dit proces ging nog snel ook. Dát was nu de grote zorg van Dordt! Daarom is hierover uitvoerig gesproken. Men kwam tot de vol-

gende beslissingen, die we voor u samenvatten.

1. De catechismuspreek moet gehouden worden. Als het maar enigszins kan wekelijks, zodat de 52 zondagen in één jaar overdacht kunnen worden. (Zoals dat nu in verschillende Zeeuwse gemeenten nog steeds het geval is). Nalatige predikanten moeten gecensureerd worden.
2. De catechismuspreken moeten kort zijn en eenvoudig, zodat jong en oud ze goed kunnen volgen.
3. Bij de huisbezoeken en vanaf de kansel moet men tot trouw kerkbezoek aansporen. Ook al komen er (steeds) minder mensen in de kerk, toch moeten de predikanten blijven preken uit het troostboek. Het goede voorbeeld van het predikantsgezin doet goed volgen.
4. Alles moet tot dit doel in het werk gesteld worden om de zondagsrust te bevorderen. De overheid wordt verzocht, ingevolge artikel 36 van de NGB, hieraan alle medewerking te verlenen. De rustdag was dus een aanhoudende zorg voor Dordt.
5. De overheid moet de zorg over de kerk uitbreiden, zodat ook een kleine gemeente in staat is om een predikant, die trouw de catechismus preekt, te kunnen betalen.
6. De classis heeft de dure roeping door middel van trouwe kerkvisitatie op deze punten nauwlettend toe te zien en desnoods (tucht!)maatregelen te nemen.

U mag best glimlachen over zoveel strengheid. Als u maar goed aanvoelt hoeveel waarde Dordt aan de zorgvuldig voorbereide en trouw beluisterde catechismusprediking hecht. Opdat we werkelijk een geestelijk nageslacht van de Dordtse vaders zullen blijken te zijn. In preken en luisteren.

De catechese

In het verlengde van het bovenstaande was de catechese een zaak van zorg voor Dordt. Voorzitter ds. Johannes Bogerman hield een uitvoerige inleiding vóór de bespreking van dit agendapunt: ‘De catechese is een oud gebruik, dat de Heere bevoelen heeft. De waarde daarvan is gebleken vanaf de tijd van de patriarchen en apostelen en in de loop van de kerkgeschiedenis. Nalatigheid in het catechiseren bevordert de onwetendheid van het kerkvolk. Juist omdat dwaalgeesten bepaald niet stil blijken te zitten. Door het verzuim van de

catechese is Gods toorn over de kerk van Nederland gekomen, zoals uit de remonstrantse troebelen duidelijk is gebleken.' De afgevaardigden hebben gesproken over de wijze van catechiseren en over de hulpmiddelen erbij. De buitenlandse afgevaardigden hebben grote invloed op de synodale besluiten uitgeoefend. Daardoor dringt Dordt aan op: de nodige differentiatie in leeftijd en doelgroep. Zij onderscheiden drieërlei catechese: thuis, op school en in de kerk. Om de ouders erbij te betrekken, veel te herhalen, goed uit te leggen, zodat de jongeren begrijpen wat ze moeten leren, en vooral veel bewijsplaatsen laten leren uit de Heilige Schrift. De jongeren moeten ervan overtuigd worden dat de leerstof op Gods Woord is gegrond. Allerlei zinloze discussies moet men vermijden, want het gaat om het nut in leven én in sterven.

Benadrukt werd het grote belang van de huiscatechisatie. Ook werd er gewezen op de noodzakelijke geestelijke eenheid van het onderwijzend personeel met wat in de kerk en in het gezin wordt beleden en beleefd. Binnen de toerusting van de aanstaande dienaren des Woords mag de praktijk van de catechese beslist niet ontbreken.

Treft u niet de ernst en de trouw waarmee de zaak van de onderwijzing van onze jeugd werd behartigd? Dordtse klanken van 400 jaar geleden. Klinken ze nog door in onze catechese-praktijk? Want God zal toch Zijn waarheid nimmer krenken? Dan moeten ze die waarheid wel wéten. Met hoofd en hart.

De toerusting van de studenten

De wetenschappelijke vorming van de aanstaande dienaren van het Woord vond plaats in Leiden, Franeker, Groningen en Harderwijk. Maar er waren op de synode vragen bij de praktische vorming. Met name over de ongeïmproviseerde van de studenten in de praktijk der godzaligheid waren klachten, zoals bij monde van de Zeeuwse afgevaardigden.

Voorzitter ds. Bogerman had dit punt zelf al terdege voorbereid, omdat hij het grote belang van de opleiding inzag. Hij liet de scribe een uitvoerig advies hierover voorlezen, dat als leidraad voor de besluitvorming zou kunnen dienen. Het zou interessant zijn om uit dit document te citeren. Maar de ruimte laat dit niet toe. Er werden verder talrijke adviezen gegeven. Puntsgewijs enkele voorbeelden daarvan: de noodzakelijke begeleiding van een beginnend predikant; hij moet beginnen te oefenen

met het uitleggen van de catechismus in de beperkte kring; hij mag pas proponeren nadat hij de dogmatiek goed onder de knie heeft; hij moet leren ordelijk en duidelijk systematisch opgebouwd te mediteren en te spreken; hij mag niet toneelspele; hij moet bij de begeleiding op- en aanmerkingen leren verdragen; zich bescheiden opstellen; de Bijbeltalen beheersen; voldoende verstandelijke vermogens hebben; zekere kentekenen van Godzaligheid, rechtschapenheid en zedigheid in handel en wandel vertonen; middelmatige geleerdheid met Godsvreze is beter dan veel geleerdheid en niet kunnen samenbinden. Het (s)preken van de studenten maakte op de synode heel wat los. Gomarus was er principieel op tegen! Ze waren immers nog geen predikant en ze moesten zich dan ook niet als zodanig presenteren. De luwte van het kerkelijk leven is hun leerschool. De voorstanders wilden het echter uit praktische overwegingen wél toestaan. Vooral omdat de nood van de Woordbediening - vooral in kleine gemeenten - erom

De vergadering van Dordt en haar besluiten zijn van blijvende waarde gebleken voor het gereformeerde kerkelijke leven. De Heere heeft door deze synode de kerk in ons vaderland rijk willen zegenen.

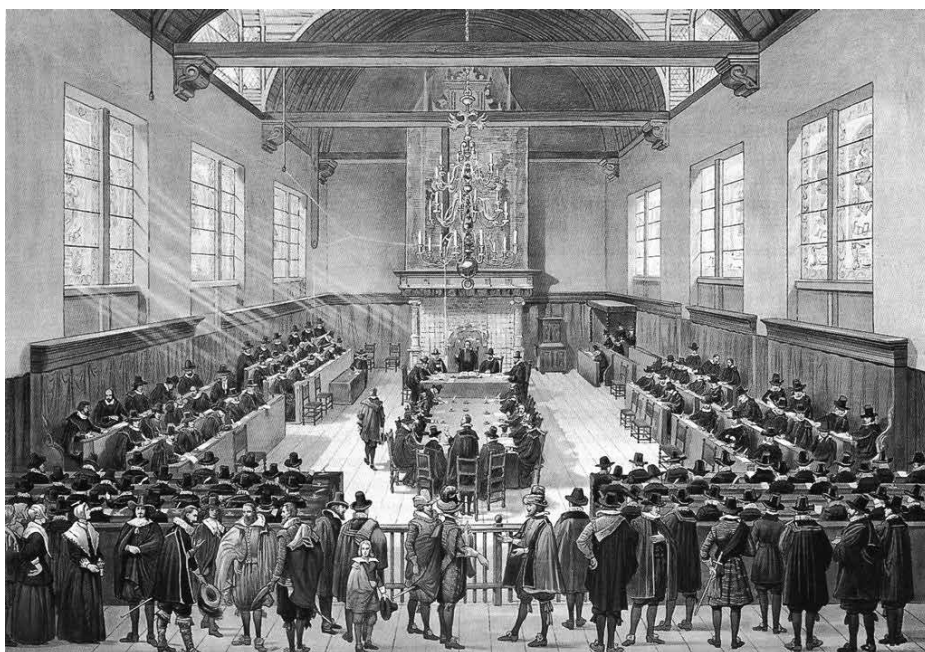
vroeg. Maar dan wel onder nadere, duidelijke randvoorwaarden, zoals strakke begeleiding, het zich bescheiden opstellen en niet als 'een zedenmeester die het weet door het land gaan'. Om te oefenen in het duidelijk spreken, wilde men hem voorlezer uit de Heilige Schrift maken, 'om zijn uitspraak te verbeteren en zijn boerse schaamte af te leggen'.

Zoals u merkt heeft het synodaal overleg over dit onderwerp interessante momenten opgeleverd. Het uiteindelijke resultaat van deze besprekingen in besluitvorming is helaas wat mager geweest.

De synode heeft zich verder nog beziggehouden met o.a. de boekencensuur, met de herziening van de inhoud en de tekst van de belijdenisgeschriften, met de herziening van de liturgie en de kerkorde.

Alles overziend: de vergadering van Dordt en haar besluiten zijn van blijvende waarde gebleken voor het gereformeerde kerkelijke leven. De Heere heeft door deze synode de kerk in ons vaderland rijk willen zegenen. Zonder krampachtig te zijn, moeten we op deze erfenis heel zuinig zijn.

Zuinig zijn begint met er goed kennis van te nemen. Opdat we werkelijk geestelijke kinderen van deze vaders zouden mogen zijn. Die zich innerlijk en wezenlijk met dit godzalig voorgeslacht verbonden weten. Want de gemeenschap der heiligen blijkt zo wonderlijk door de eeuwen heen... In de praktijk van het (kerkelijk) leven. In de leer en de dienst van de vaderlandse kerk. Met Dordt als principieel ijkpunt, waaraan we ons innerlijk verbonden weten.

De Dordtse vaders hechten grote waarde aan de zorgvuldig voorbereide en trouw beluisterde catechismusprediking.

Wat leidde tot de Synode van Dordrecht?

ds. H.A. van Zetten,
Benthuizen

In de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) hebben de lage landen zich ontworsteld aan de tirannie van Spanje. De Rooms-Katholieke Kerk had de 'nieuwe' leer van Luther en Calvijn verketterd. De inquisitie deed het vuile werk; spoorde op, veroordeelde, bracht ter dood. Er vloeyde bloed omwille van het geloof.

De Gomaristen legden de oorsprong van de zaligheid alleen in God, Die verkiest en verwerpt van eeuwigheid.

Maar het licht van de Reformatie brak meer en meer door. Het bloed van Jezus Christus kwam centraal te staan als de enig geldende gerechtigheid voor God. Dit kon de duivel niet verdragen. Hoe helderder de prediking van het eenzijdige Godswerk en hoe meer de rechtvaardiging van de goddeloze werd gepredikt om het bloed van Christus alleen, hoe feller de duivel zich roerde. Nu niet alleen als een 'briesende leeuw', maar ook als 'een engel des lichts'. Arminius en zijn volgelingen waren gevaarlijker voor de kerk dan heel de macht van Spanje. De aanval kwam nu van binnenuit en was gericht tegen de kern en de pit van de leer die naar de godzaligheid is.

God of... de mens?

Kort samengevat zei de Leidse hoogleraar Arminius: 'Een mens is door God verkozen omdat hij gelooft. Dat wist God van tevoren. Zijn tegenstander Gomarus zei: 'Een mens wordt zalig omdat God hem van eeuwigheid verkoren heeft. En daarom gaat hij geloven'. De Arminianen legden de oorsprong van de zaligheid dus in de

mens en zijn(!) geloof. Zij loochenden dus de doodstaat van de mens. De Gomaristen legden de oorsprong van de zaligheid alleen in God, Die verkiest en verwerpt van eeuwigheid. Hij maakt levend, Hij werkt het geloof.

De Kerk of... de staat?

Deze strijd nam grotere vormen aan. De kerk van de Reformatie raakte steeds meer verdeeld. Wat nu? In die tijd waren de kerk en de staat erg met elkaar vervlochten. De overheid wilde rust en pleitte voor verdraagzaamheid. Men vond dat de bezwaren tegen de leer van Arminius zwaar overtrokken waren; het zou niet de kern van de geloofsleer betreffen. Arminius steunde (uiteraard) de overheid. Hij vond zelfs dat de overheid in kerkelijke twisten het laatste woord moest hebben. De machtsstrijd tussen kerk en staat speelde door de hele kwestie heen.

Bijbels oordeel

De volgelingen van Arminius (na zijn dood in 1609 werd hij opgevolgd door Uytenboogaert) dienden een zogenaamde 'remon-

strantie' in, een bezwaarschrift. Ze wilden dat er een synode kwam die hun bezwaren serieus zou nemen en de belijdenisschriften zou herzien. Hun tegenstanders ('contraremonstranten') leken aan de verliezende hand. De remonstranten wisten dat een behandeling van hun zaak op de provinciale synode van Holland in hun voordeel zou zijn. Om dezelfde reden wilden de contraremonstranten juist een nationale synode. Zij hadden namelijk meer aanhang in de Staten buiten Holland. Het keerpunt kwam toen Prins Maurits openlijk de kant van de contraremonstranten koos. Door de Gomaristen is dit als een wonder van God ervaren. Dat belijden ze nadrukkelijk in hun Voorrede op de Leerregels. De weg tot een nationale synode lag nu open.

Blijvende actualiteit

Hierboven is de voorgeschiedenis tot de Nationale Synode 1618-1619 heel summier behandeld. De werkelijkheid was veel complexer dan we nu kunnen weergeven. Ik verwijs graag naar de mooie bundel over de synode van dr. W. van 't Spijker e.a., "De Synode van Dordrecht in 1618-1619" (uitg. Den Hertog, 1987).

Laten we vooral opmerken dat de Heere Zelf Zijn Kerk bewaarde bij de leer die naar de godzaligheid is. Lange tijd hebben de remonstranten onder leiding van Episcopius het bloed onder de nagels van voorzitter Bogerman vandaan gehaald. Maar uiteindelijk heeft de behandeling van de 'Remonstrantie' op de Nationale Synode plaatsgevonden vanuit Gods Woord. De leer van de remonstranten is veroordeeld, zoals verwoord in de Dordtse Leerregels. Ze staan achterin ons psalmboek. De leer van de verkiezing en verwerping worden er op een Bijbelse wijze weergegeven. Deze leer begint bij God en eindigt in God. Deze leer alleen toont wat 'louter genade' is. Deze leer is tot ergernis van een vroom mens die een gelovige is in eigen oog. Maar hij is tot vertroosting van een ellendige en arme zondaar in zichzelf. Laten we de inhoud van de Dordtse Leerregels (of: 'De vijf artikelen tegen de remonstranten') lezen en bestuderen. Er is materiaal genoeg. Graag wil ik u aanbevelen: van ds. L. Vroegindeweij, "De troost der Verkiezing" (drie delen); ds. C. Sonneveld schreef een bundel voor de JBGG, "Om het hart van de kerk", en een dagboekje bij de Dordtse Leerregels, getiteld "Uw waarheid zal bestaan".

Juist nu is er gelegenheid om aandacht te besteden aan de blijvende actualiteit van 'Dordt'.

Dordt en evangelisch; Evangelisch in Dordt

Zouden ze, met een beetje goede wil, bij elkaar te brengen zijn, de Dordtse Leerregels en de evangelische beweging? Voor een antwoord gaan we op zoek in Dordrecht zelf. We bezoeken de websites van evangelische gemeenten en noteren wat opvalt.

ds. J.M.D. de Heer,
Middelburg

In Dordrecht vinden we evangelische en charismatische gemeenten met bijbelse namen zoals Jozua, Eljakim, Immanuël en Filadélfia. Daarnaast zijn er gemeenten met aantrekkelijke namen zoals Kom en Zie, De Deur en Keerpunt. Twee gemeenten noemen zich naar het landelijke verband. Ze heten gewoon Baptistengemeente en Kerk van de Nazaréner. De evangelische beweging heeft dus stevig voet aan de grond gekregen in Dordrecht. Zo telt de groeiende gemeente Jozua ruim 1600 (gast)leden. Dat is dus net zoveel als onze gereformeerde gemeente in Dordrecht. Een flinke, groeiende gemeente dus.

Ging deze groei ten koste van gevestigde kerken? Of groeide evangelisch Dordrecht doordat buitenkerkelijken zich bij deze gemeenten voegden? In elk geval is dat wel het verlangen, zo blijkt uit de websites. Bijna altijd treffen we er de visie aan om de medemensen te bereiken met het Evangelie. 'Een gemeente die gastvrij is en uitnodigend voor buitenstaanders', zo lezen we. Dat is positief. Voegen zich in Dordrecht ook buitenkerkelijken tot onze gemeente daar? En in Middelburg? En in...

Adam

De meeste evangelische gemeenten in Dordrecht maken duidelijk waar ze voor staan. We lezen zaken die dicht bij de inzet van de Dordtse Leerregels staan. Die beginnen immers met de belijdenis dat we allen in Adam hebben gezondigd en daarom onderworpen zijn aan de eeuwige dood.

'Eljakim' zegt het zo: 'Sindsdien zijn alle mensen geboren met een zondige natuur, met een hart dat tegen God rebelleert en zodoende gedoemd is voor eeuwig van

God gescheiden te zijn. Wij geloven dat dit proces zich tot op de huidige dag in ieder mens voltrekt.'

'De Deur' belijdt: 'Vanwege die zonde is er een enorme blokkade tussen de mensen en God. Zolang mensen ongehoorzaam blijven, blijven zij ook onder de toorn van God, wat betekent dat zij voor eeuwig verloren zullen gaan.'

Deze werkelijkheid mogen we nooit overslaan, nooit vluchtig aan de orde stellen en nooit vriendelijker verwoorden dan de Bijbel het doet. Alleen tegen die zwarte achtergrond zal Christus, de Parel van grote waarde, gaan schitteren.

Christus

We komen bij het tweede hoofdstuk van de Dordtse Leerregels. Wat belijden de Dordtse evangelische kerken over Christus? Wel, globaal hetzelfde als de remonstranten leerden. De leer van de algemene verzoening is breed verbreid in evangelische kringen. Het lijkt een mooie boodschap dat de Heere Jezus voor alle mensen stierf. Maar, de vraag is niet of het mooi is, maar of het waar is. En dan zeggen onze vaders: Nee, dat is niet waar. De

kracht van Christus' bloed is weliswaar oneindig groot, maar de goede Herder gaf Zijn leven alleen voor de schapen (DL II, 3 en 8). In het derde en vierde hoofdstuk van de Dordtse Leerregels wordt op een haast onnavolgbare wijze gesproken over de weg waardoor zondaren tot de zaligheid komen. Duidelijk is dat de mens niet tot God wil en kan wederkeren (DL III/IV, 3). Het is een volkomen Godswerk als een verloren zondaar tot Christus wordt gebracht.

Keuze

Ook op dit punt gaan de wegen met evangelisch Dordt uiteen. Soms klinkt de belijdenis dat bekering een genadegeschenk van God is. Maar doorgaans ligt alle nadruk op de keuze die de méns moet maken en, kennelijk, ook kan maken. 'Filadélfia' en 'De Deur' bieden daarbij een modelgebed aan. Daarin bidt een mens onder meer: 'Ik accepteer Jezus Christus als de Heer en Meester van mijn leven en ik accepteer Zijn offer. Ik erken dat Zijn offer voldoende was. Het kruis was genoeg. Dank U voor dat offer en dank U dat mijn zonden nu uitgewist zijn!'

Deze keuze is nauw verbonden aan de volwassendoop. Dat is in de evangelische visie het tastbare moment dat een mens Jezus' offer aanvaardt, Hem toelaat in zijn hart en besluit Hem voortaan te volgen. De baptistengemeente stelt: 'Wie zich laat dopen geeft daarmee te kennen dat de dood en opstanding van Jezus voor hem of haar van beslissende betekenis zijn en ontvangt de belofte van eeuwig leven.' 'Immanuël' noemt de doop een 'schitterend teken dat God aan ons heeft gegeven om aan te tonen dat we Jezus willen volgen.'

Op deze keuze volgt de wedergeboorte. 'De Deur' stelt: 'Wedergeboorte vindt dan ook alleen plaats wanneer iemand zich onder berouw van zonden tot God bekeert'. Dan zeggen we: een arme leer! De Dordtse Leerregels spreken in III/VI, 12 zoveel krachtiger en rijker over de wedergeboorte.

De groeiende gemeente Jozua telt ruim 1600 (gast)-leden.

Dordt en de verhouding van kerk en overheid

De Dordtse Synode van 1618-1619 heeft zich ook beziggehouden met de verhouding kerk en overheid. Die verhouding was een geheel andere dan die wij vandaag kennen.

ds. W. Silfhout,
Capelle aan den IJssel

Een scheiding van kerk en staat was er eigenlijk niet. Ieder had wel zijn eigen terrein, maar de verwevenheid was groot. Er was een directe beïnvloeding van de staat op de kerk.

De kerkgeschiedenis spreekt ons van een bijna doorlopende strijd tussen troon en altaar. Het is interessant om in te gaan op de strijd in de elfde en de twaalfde eeuw tussen de keizer en de paus, de zogenaamde 'investituurstrijd', en wat daarna op dit punt is afgestreden.

Versillende synoden, voorafgaande aan de Dordtse Synode, hebben zich ook gebogen over de vraag hoe de kerk en de overheid zich tot elkaar verhouden. Soms was er sprake van een verre-gaande invloed van de staat op de kerk. De overheid behield zich, aanvankelijk vooral door de wetten van de Staten van Holland en Zeeland, bij voorbeeld het recht voor predikanten te benoemen. Zelfs in tuchtzaken kende men de overheid het recht toe om daar-over te beslissen.

De Dordtse Synode

De Nationale Synode van 1618/1619 hield zich na het vertrek van de buitenlandse afgevaardigden met de kerkorde bezig en dus

ook met de verhouding kerk en overheid. De invloed van de overheid was ook daarvóór al duidelijk aanwezig. Toen de Remonstrantie door de remonstranten in 1610 aan de overheid werd aangeboden, bleek dat deze overheid veel voelde voor het standpunt van de remonstranten. Dat was mede het gevolg van het feit dat de remonstranten de overheid meer rechten in de kerk toekenden dan de contraremonstranten. Laatstgenoemden hielden vast aan de opvatting van Calvijn, die steeds had geijverd voor de zelfstandigheid van de kerk.

De vraag of er een Nationale Synode zou moeten komen om het godsdienstige conflict tussen remonstranten en contraremonstranten te beslechten, was een vraag die vooral ook binnen de overheid speelde. Deze vraag werd eigenlijk pas beslecht toen prins Maurits in 1617 de kant van de contraremonstranten koos. Hoewel de Staten van Holland zich bleven verzetten, deden de provincies Friesland, Gelderland, Zeeland en Overijssel een verzoek tot het houden van een Nationale Synode. De hulp van Engeland werd ingeroepen. Prins Maurits vroeg de Engelse koning zijn stem te geven voor de noodzakelijkheid van de synode. Het uiteindelijke besluit om een Nationale Synode bijeen te roepen, werd bij meerderheid van stemmen door de Staten-Generaal genomen.

Overheid

Hoewel de contraremonstranten vasthielden aan de opvatting dat de overheid geen invloed in de kerk toekomt, werden de gedeputeerden van de Staten-Generaal van meet af aan bij de synode betrokken. Reeds in de voorbereidende bijeenkomst op 12 november 1618 waren deze gedeputeerden aanwezig.

Ook uit de samenstelling van de Dordtse Synode blijkt dat men zich in velerlei opzicht afhankelijk wist van de overheid. Achttien politieke afgevaardigden moesten er namens de Staten-Generaal en Prins Maurits op toezien, dat de 'uiterlijke

orde' in acht werd genomen. Deze achttien afgevaardigden vormden een eigen college met een wisselend voorzitterschap en hadden toe te zien dat alleen kerkelijke zaken werden behandeld. Gelukkig bleek dat de afgevaardigden van de overheid duidelijk een contraremonstrants standpunt innamen.

Vergaande invloed

Ook toen de synode zich met de kerkorde ging bezighouden, kwam de vergadering de overheid ver tegemoet. Onder meer vergrootte zij de invloed van de plaatselijke overheid in de beroepsprocedure van predikanten: de verkiezing moest

plaatsvinden in 'goede correspondentie' met de christelijke overheid. Ook moest de overheid haar goedkeuring geven voordat een predikant bevestigd kon worden. Een nieuw artikel (28) werd opgenomen waarin de roeping van de overheid ten opzichte van de kerk en de roeping van de kerk en de leden van de kerk jegens de overheid werden omschreven. Het gezamenlijke doel van overheid en kerk is volgens dit artikel: in de vreze des Heeren voorkomen van alle achterdocht en wantrouwen ten opzichte van elkaar en in goede eendracht de welstand van de kerk te onderhouden. Om voor de invoering van de kerkorde zo breed mogelijke steun van

de overheid te verkrijgen, ging de synode heel ver.

Toch was ondanks de invloed van de overheid de Dordtse Synode een kerkelijke vergadering. Het ging in de eerste plaats om het beslechten van een theologisch conflict. Daarvoor waren de buitenlandse afgevaardigden ook gekomen. Dat toen de overheid zich ook daarmee bezighield, kunnen wij ons niet meer voorstellen. Toch blijft ook voor de overheid vandaag de plicht om te regeren naar de eis van Gods Woord en de valse godsdienst tegen te staan. Zoals de NGB dat in artikel 36 belijdt.

RUBRIEK **DICHTERBIJ DORDT** [35]

Hoe (s)preken we over verkiezing en verwerping? [2]

400 JAAR - SYNODE VAN DORDRECHT

Uit het Besluit van de DL: 'Ten laatste vermaant deze synode alle mededienaars van het Evangelie van Christus... dat zij met de Schrift naar de maat des geloofs niet alleen gevoelen, maar ook spreken; en eindelijk van al zulke wijzen van spreken zich onthouden, die de palen van de rechte zin der Heilige Schrift, ons voorgesteld, te buiten gaan; en die de dartele sofisten rechtvaardige oorzaak geven mochten, om de leer der Gereformeerde Kerken te beschimpen of ook te belasteren.'

We zijn bezig met het voorlaatste gedeelte van het nawoord. De predikanten worden hier ernstig aangesproken. Zij dragen een grote verantwoordelijkheid als het gaat om het onderwijs uit de Schriften. Zij moeten ervoor zorgen dat er geen misverstanden gewekt worden. Aan het begin van het nawoord hebben we hiervan acht voorbeelden gehoord. Dordt is bereid om de hand in eigen boezem te steken. Dit leidt tot ootmoedig zelfonderzoek: geef ik als dienaar van het Woord soms aanleiding tot spot of negatieve beeldvorming? Ook al zijn de vijanden

In dit gedeelte spreken de Dordtse vaders over het *gevoelen* en het *spreken*. Dus, hoe beleef ik Gods soevereiniteit zelf en hoe breng ik dit in mijn ambtelijk onderwijs? Let ook op het eerste, het persoonlijk gevoelen: dat de bevinding en de geloofsleer toch getoetst blijven aan de Heilige Schrift en het geheel van de Godsopenbaring. Spreken we er niet over op een manier, die de grenzen van de Schrift overschrijdt, die niet aan de Schrift ontleend is? Laten we in ons leven en spreken toch heel dicht bij de Schrift blijven. Dat is de vermaning van Dordt aan 'alle mededienaars van het Evangelie'.

U vraagt om voorbeelden? Alle spreken en gevoelen over verkiezing en verwerping dat niet begint met de verootmoediging, waarmee de DL beginnen in I, 1: 'wanneer de Heere ons in onze doodstaat laat liggen, dan is dat recht'. Alle voorstelling van geloof en geloven, die geen vrucht is van wedergeboorte; alle spreken alsof het om een lot uit de loterij gaat; alle denken, dat - heel verborgen - God de schuld geeft van ongelof en ongehoorzaamheid. Door de verkiezing (hoofdstuk 1) van de Middelaar (hoofdstuk 2) los te maken. Door zelfs het woord 'uitverkiezing' angstvallig te vermijden, want daar worden de mensen maar lijdelijk van...

Een ander uiterste: dat ik het óm de twee zinnen over de verkiezing heb, om mijn degelijkheid te bewijzen. Dat is toch ook niet zuiver? Dus, laten we toch binnen de Bijbelse kaders blijven. En daarom binnen de evenwichtige kaders van Dordt. Gewoon heel onbevagen: alles van de mens bloot leggen, afwijzen en afsnijden. En het eenzijdige, soevereine genadewerk in Christus verkondigen. 'Door U, door U alleen, om het eeuwige welbehagen...'. Dat is opdracht en vermaak!

van de waarheid oppervlakkige mensen, die overal overheen springen en die alles maar willen beredeneren. Maar het mag toch niet zo zijn dat we deze tegenstanders 'rechtvaardige oorzaak geven'? Dat wil zeggen dat het eigenlijk begrijpelijk en voor de hand liggend is dat ze zo kwalijk over verkiezing en verwerping spreken. Dat kan dus ónze schuld zijn.

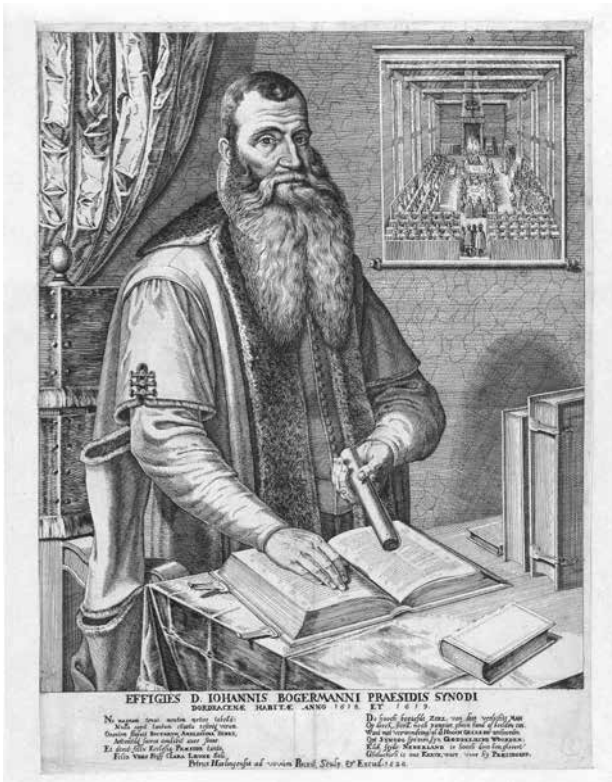
En wanneer geven we als dienaren van het Woord aanleiding tot spot en laster? Dat kan op verschillende manieren. Vorige keer hoorden we al over de wandel van de dienaren. Los en materialistisch, onbewogen en wereldsgezind. Genade wordt niet ootmoedig als zuivere genade beleefd en gevoeld.

v. A.

Gebed van voorzitter ds. Bogerman

Het is goed om te beseffen hoe en waarom de Dordtse Leerregels zijn ontstaan. De Voorrede en het Besluit, die we hebben doorgenomen, geven daar blijk van. Na voorlezing van de Leerregels en het oordeel van de synode, tijdens de 153ste zitting in de Grote Kerk te Dordrecht, eindigde de voorzitter, ds. Johannes Bogerman met een slotgebed. Hieronder een gedeelte daarvan *). Let er eens op hoe de inhoud van de Leerregels er duidelijk in doorklinken (kopjes en vetgedrukt door ondergetekende toegevoegd). Want leer en leven was één, blijkend in het gebedsleven. Is dat bij ons ook zo?

v. A.

HOOFDSTUK 1: GODS VERKIEZING

Almachtige, eeuwige, barmhartige God, en onze Vader in Uw eengeboren en lieve Zoon, onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus! Hoe wonderlijk en ondoorgrondelijk is deze Uw liefde en barmhartigheid te onswaarts, die door onze eigen schuld de ellendigste en verloren zondaars zijn, dat Gij ons, voor de grondlegging der wereld, in Uw beminde Zoon, tot die eeuwige glorie en zaligheid onzer zielen, niet uit voorgeziena waarheid van enige goede hoedanigheid of ons goed werk, maar **uit louter welbehagen Uwer onverdiende liefde, verkoren** hebt.

HOOFDSTUK 2: DEZE VERKIEZING IS IN CHRISTUS

Dat Gij **Christus ons tot een Hoofd** en Herder, en ons geordineerd en gegeven hebt, om Hem tot lidmaten in te lijven, en van Hem te weiden, dat Gij dezelve Uw beminde en eigen Zoon niet hebt gespaard, maar in de allerbitterste en vervloekte dood des kruises voor ons, toen wij Uw vijanden waren, hebt overgeleverd, opdat wij door het dierbare bloed van dit Uw onbevlekt Lam, van al onze zonden gereinigd en met U verzoend zouden worden.

HOOFDSTUK 3/4: HOE KOM IK BIJ CHRISTUS? ALLEEN DOOR LEVENDMAKING EN WEDERGEBOORTE

Dat Gij, door het Evangelie en de wonderlijke en verborgen kracht Uws Geestes, ons, die in zonden dood waren, **levend gemaakt en**

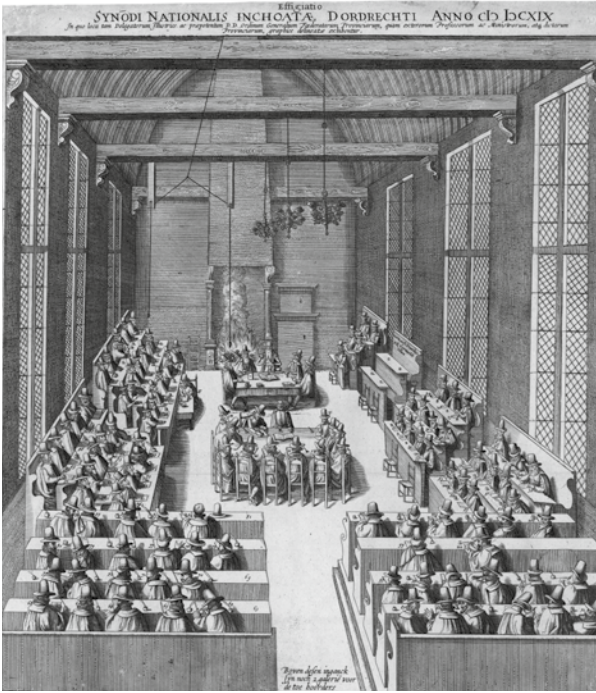
herboren hebt, en tot de zalige gemeenschap Uws Zoons krachtiglijk gebracht, tot een nieuwigheid des levens verwekt, en met nieuwe en heilige krachten van boven begaafd hebt, om U te dienen in heiligheid en gerechtigheid al de dagen onzes levens.

HOOFDSTUK 5: HOE BLIJF IK BIJ CHRISTUS? ALLEEN DOOR DEZELFDE VRIJE GENADE

Dat Gij in dezelve gemeenschap Uws Zoons ons naar het eeuwige voornemen, en de beloften des genadigen verbonds, tegen zovele aanlokkingen der wereld, verleidingen des vleses, aanvallen des satans, ja de poorten der hel zelf, zo **getrouwelijk en krachtiglijk bewaart**, zulk een vaste troost aan onze bevreesde consciënties geeft, en dezelve, door die Geest der aanneming, Die het pand is onzer erve, in onze harten indrukt en bezegelt, dat Gij eindelijk, nadat wij geëindigd zullen hebben de pelgrimage van dit ellendige leven, ons zekerlijk zult ontvangen in de hemelse woonsteden, om eeuwiglijk met ons Hoofd en onze Heere te wezen, en Zijn heerlijkheid te aanschouwen, en, wie of hoedanigen wij ook geweest zijn, of nu nog zijn, de fontein Uwer liefde in ons gelijk uit te gieten.

Geef, o Heere, en onze God, dat wij deze weldaden, buiten en tegen al onze verdiensten geordineerd, gegeven, en nog te geven, al ons begrip, ja der engelen zelf, die dezelve begeren te zien, ver te boven gaande; met nederige en dankbare harten erkennen, en door een gedurige en heilige

van al Uw uitverkorenen in leven en sterven. Geef al Uw knechten de Geest der waarheid, der wijsheid, voorzichtigheid, zachtmoedigheid en standvastigheid, dat zij deze leer onbeschroomd verdedigen, heiliglijk en godsdienstiglijk verhandelen, en met hun exempel betonen, hoe lieflijke en met haar aard overeenkomende vruchten zij voortbrengt in diegenen, in welker harten deze onuitsprekelijke liefde Gods, door de Heilige Geest, uitgestort is. Doe toch, Heere! diegenen, welker harten niets gevoelen van deze genade noch daarmee zijn begiftigd, naar Uw oneindige

betrachting ontstoken worden tot een oprechte, kinderlijke liefde jegens U; vurige dankbaarheid, geduld en standvastigheid in alle kruis en strijd, en een getrouwe en blijde belijdenis en verdediging van deze Uw genade, tegen de vervalsingen en tegensprekingen des satans en der bedriegers.

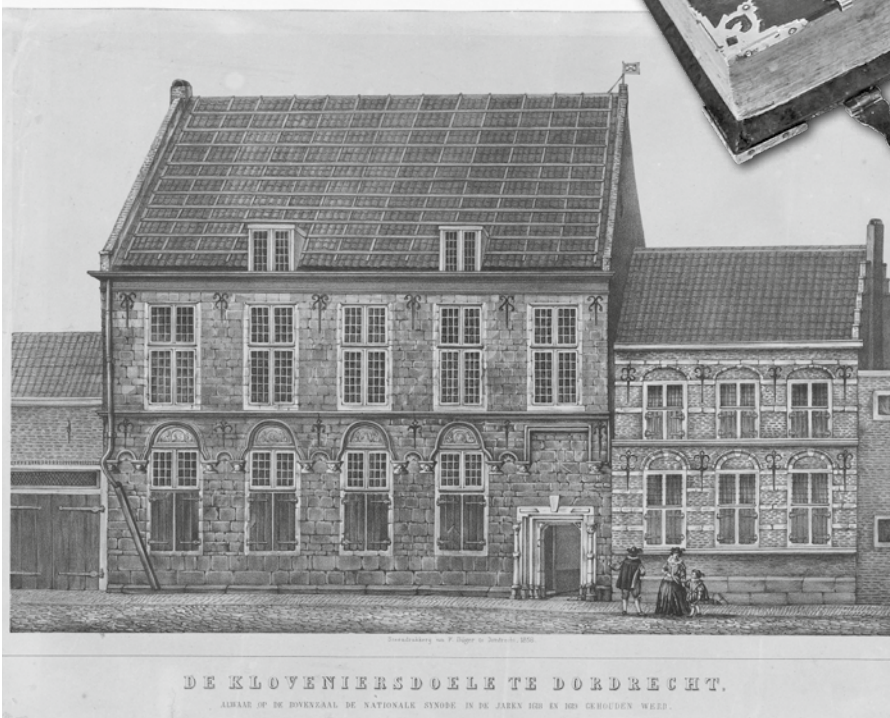
Doe toch, hetgeen Gij voor dezen hebt gedaan, opdat voortaan de heilige en zuivere leer van Uw weldaden, dewelke wij, uit de zuivere fonteinen Israëls geput, den volke voordragen mogen, in al Uw kerken klinke tot Uws Naams eer, voortplanting der ware godzaligheid en gewisse troost

barmhartigheid, dat zij de zoetigheid van dit hemelse Manna smaken en inderdaad vernemen mogen. Weer van deze paarden de honden en zwijnen, opdat zij ze met hun onreine voeten niet vertreden. Erbarm U, o genadigste Vader! over degenen, die de uitzinnige en ontallijke redeneringen des vleses navolgen,

en door de schijn en de verblinding van de verkeerd genoemde wijsheid, bedrogen worden en bedriegen; en wil hen tot de gehoorzaamheid Uwer heilige waarheid, door deze trek en de leiding des Geestes, waarmede Gij ons getrokken en geleid hebt, buigen, opdat zij eenmaal de onwaardelijke prijs van deze schat waardiglijk met ons overwegen, en in der eeuwigheid verzakende alle ijdele en onverstandige vermetelheid en roem op hun krachten, verdiensten en deugden, waarlijk zich voor U vernederen, en U alleen, alle eer, alles goeds, zonder enige bewimpeling van woorden of manieren van spreken, rond en oprecht, met het ganse koor der uitverkorenen, zo engelen als mensen, ganselijk toeschrijven.

En bewaar toch al Uw kerken, over de ganse aardbodem verstrooid, in eenheid des geloofs, door die enige Geest, Die het ganse lichaam van Christus regeert en levend maakt; verstrooi en maak te niet al het pogen des satans tegen dezelve. Geef haar en ons, dat wij in het ware geloof, de levende hoop en ongeveinsde liefde wassen mogen, totdat wij allen die beloofde volmaaktheid in de hemel genieten.

*) Zie: dr. W. van 't Spijker e.a. 'De Synode van Dordrecht in 1618 en 1619', Houten 1987, pagina 191

DE KLOVENIERSDOELE TE DORDRECHT.
ALBAID OP DE BOVENZAAL DE NATIONALE SYNODE IN DE JAAREN 1618 EN 1619 GEGROEVEN WEEDE.

De Kloveniersdoelen waar op de bovenzaal de Nationale Synode van 1618-1619 is gehouden.

In het studeervertrek van de Statenvertalers

Op 9 januari 2018 promoveerde D.J. de Kooter aan de VU te Amsterdam op een belangwekkend proefschrift over het inwendig wordingsproces van het Nieuwe Testament van de Statenvertaling. Nu in dit nummer aandacht besteed wordt aan de Dordtse Synode, 400 jaar geleden, lijkt het ons op z'n plaats iets te schrijven over de inhoud van deze dissertatie.

ds. J. Schipper,
Scherpenzeel

Toen de noordelijke Nederlanden zich bevrijd hadden van de Spanjaarden en er bepaald geen gebrek was aan financiën in de Gouden Eeuw, ontstond een ideaal klimaat om een groots project op te zetten. Op kosten van de staat zou de gehele Bijbel vanuit het Hebreeuws, Aramees en Grieks vertaald worden. Vele jaren trokken zes predikanten zich hiervoor terug in de studeervertrekken. De werkplaats werd Leiden: het brandpunt van de wetenschap in de Republiek. Sinds het verschijnen van de Statenvertaling bleek deze van enorme betekenis voor de Nederlandse literatuur, cultuur en samenleving. Vele Nederlanders kwamen er mee in aanraking: in de kerk, op school en thuis. En nog steeds wordt deze vertaling - zij

het in een gemoderniseerde spelling - door duizenden mensen dagelijks gelezen. Over de geschiedenis van deze Bijbel is al veel geschreven. We mogen met respect noemen het werk van prof. C.C. de Bruin: "De Statenbijbel en zijn voorgangers". De Bruin moest wel op een hiaat wijzen in de geschiedschrijving: het was voor hem nogal onduidelijk hoe de vertalers in hun studeervertrekken te werk waren gegaan. Hij had wel de archiefstukken gezien, maar het onderzoek moest nog worden gedaan. Wat per vertaalkeuze de exacte motieven van de Statenvertalers waren, bleef onbekend. Pas in 1998 kwam het eerste grote onderzoek naar het vertaalproces, een studie van C.M.L. Verdegaal over de vertaalwijze bij het Bijbelboek Job. De vertaling van het Nieuwe Testament bleef nog onaangeroerd. Maar in deze leegte heeft Dirk-Jan de Kooter nu voorzien.

Rolandus en Walaeus

Deze studie is bedoeld om herhaaldelijk voorkomende verschijnselen in het vertaalproces in kaart te brengen. Daartoe werden ook de archiefstukken geanalyseerd, die Jacobus Rolandus heeft nagelaten. Voorts heeft De Kooter de gedachten over de werkwijze van de Statenvertalers bijgesteld. De vertalers hadden namelijk elk hun eigen taak. Rolandus stelde de eerste vertaling op, die daarna door zijn collega Walaeus op vertaalkundig vlak verbeterd werd. In een later stadium controleerde Festus Hommius de kwaliteit van de spelling en de formulering. Zowel Rolandus als Walaeus streefden ernaar

om de brontekst zo letterlijk mogelijk te vertalen. Daarbij had Walaeus een prominente rol in het proces en het is dan ook niet verwonderlijk dat morfologisch vertalen (dat is: het streven naar de weergave van de kleinste elementen in de Griekse woorden) het meest leidende vertaalprincipe in de Statenvertaling is geworden. Aldus De Kooter.

Vast en zeker

Halverwege 1629 werd de vertaling afgerond. Rond die tijd begon een nieuwe fase in het project. De Statenvertalers gingen namelijk de vertaling opnieuw noteren om er lijvige kanttekeningen aan toe te voegen. Toen men in tijdnood kwam (Rolandus was intussen gestorven) werden de oudtestamentische vertalers te hulp geroepen. De rol van de revisoren is bij de totstandkoming van het Nieuwe Testament vrij gering geweest. Overigens werd er bewust voor gekozen om predikanten aan te stellen als vertaler of revisor. Zij werden geacht dichter bij het volk te staan dan de geleerden, die wellicht een veel te ingewikkelde versie zouden produceren. Een niet onbelangrijke eigenschap van de gekozen predikanten was ook dat zij strikte aanhangers waren van het contra-remonstrantisme. Je kunt dat soms aan de invoeging van kleine woorden bemerken. Een voorbeeld: in Romeinen 9 vers 11, waarin het gaat over Gods verkiezing, wordt het woord *vast* ingevoegd. Dat het Goddelijk besluit vast en onveranderlijk is, wilden de vertalers immers benadrukken: Een eenmaal bekeerd mens laat God nooit vallen!

Aan de Leidse grachten

Veel meer zouden we over de inhoud van dit proefschrift willen meedelen, maar onze ruimte is beperkt. Als het proefschrift voor u te omvangrijk is, wijzen we er op dat er ook een (eenvoudiger) publieksversie is vervaardigd. Tenslotte nog iets waaruit blijkt dat de consciëntieuze Statenvertalers ook wel eens een vertaalkeuze geografisch lieten bepalen. In Lukas 6:39 wordt het woord *gracht* (waarin de twee blinden vallen) gekozen. In Duitse en Latijnse Bijbelvertalingen staat een woord dat *kuil* betekent. De keuze voor *gracht* is echter redelijkerwijs te verklaren door de omstandigheid dat de Statenvertalers aan de Leidse grachten hun werkzaamheden verrichtten.

N.a.v. D.J. de Kooter, "In de studeervertrekken van de Statenvertalers"; uitg. in eigen beheer; 450 pag.; € 19,99.

De stad Leiden was het brandpunt van de wetenschap in de Republiek.

Uw Naam ter eer

Prekenboek van ds. A. Vergunst verschenen

Over enkele weken is het 37 jaar geleden dat ds. A. Vergunst op 55-jarige leeftijd in het ziekenhuis in Kalamazoo overleed. Aan een zeer werkzaam leven kwam plotseling een einde.

ds. B. van der Heiden,
Alblasserdam

ds. A. Vergunst

Er was diepe ontroering en verslagenheid toen deze boodschap vernomen werd, ook in Nederland, zowel binnen als buiten onze gemeenten. Ds. Vergunst was immers niet alleen een dienaar van Christus, die een leidinggevende plaats had binnen de Gereformeerde Gemeenten, maar ook iemand naar wie in de bredere gereformeerde gezindte geluisterd werd. Bij verschillende gelegenheden in het politieke en maatschappelijke leven liet hij in woord of geschrift van zich horen, gedreven door innerlijke betrokkenheid en grote bezorgdheid over de tijd waarin hij leefde en de gevaren die ons volk in geestelijke zin bedreigden.

Erskines en Comrie

Vergunst groeide op in een gezin waar de vreze des Heeren werd beoefend en waar hem ook de liefde tot de oudvaders werd bijgebracht. Al op jonge leeftijd vond hij in de geschriften van met name de Erskines en Comrie voedsel voor zijn hongerige ziel. Het behaagde de Heere om Christus in zijn leven te openbaren en Hij stootte hem uit in Zijn wijngaard. Op 24-jarige leeftijd werd hij predikant en diende de gemeenten Zeist, Corsica (VS), Rotterdam-C, Veen en Kalamazoo (VS).

Op en onder de kansel riep hij in grote ernst en bewogenheid jongeren en ouderen op tot bekering. De noodzaak en de mogelijkheid van zalig worden, stempelden zijn prediking. Daar getuigen ook de preken van die nu onder de titel "Uw Naam ter eer" zijn uitgegeven (uitg. De Banier).

In gedachten zien we hem staan op de kansel in de kerk aan de Boezemsingel en horen we nog zijn stem. Als een herder drong hij achter de grote schare luisteraars aan om toch de Heere te

zoeken. Maar hoe teer sprak hij ook over het geestelijke leven dat de Heere werkt in verloren zondaren. Dat maakte zijn prediking ook zo geliefd bij de ware vromen. De prediking van een rijke Christus en een doemwaardige zondaar, maar ook hoe die twee nu tot elkaar worden gebracht. In zijn prediking hoorde men hoe de Heere werkte, en hoe Christus Zich bekendmaakt in het leven van albedervers. Ze bevatte onderwijs voor de geestelijke pelgrim, op weg naar het hemels Jeruzalem. Zijn preken getuigen ook van een sterk kerkelijk besef.

Ootmoed en kleinheid

Met blijdschap kondig ik deze preken aan. Ik denk aan hem terug als een dienaar Gods, bruisend - soms zelfs te heftig in zijn woorden - maar ik ontmoette hem ook in diepe ootmoed en kleinheid als de Heere hem op zijn plaats zette. De verborgen omgang met de Heere maakte deze grote man, met zoveel verdiensten op allerlei terreinen van het kerkelijk leven, tot een arme bedelaar die naast een eenvoudig, ongeletterd kind van God kon zitten om te luisteren naar het werk Gods. Dan was hij stil en verwonderd. O, wie is aan deze God gelijk, Die de goddeloze rechtvaardigt en Die de Zijnen leert dat zalig worden toch zo'n onbevattelijk wonder is, voortvloeiend uit Gods eeuwig welbehagen?

Velen, met name jongeren, hebben ds. Vergunst niet gekend. Daarom hoop ik dat juist zij, levend in een tijd waarin 'oude' begrippen zoals wedergeboorte, het geloof in Christus en de bevinding van Gods kinderen een nieuwe inhoud dreigen te krijgen, deze preken zullen lezen. Dat geldt natuurlijk ook de ouderen. Mogen ook predikanten, ouderlingen en diakenen gedreven worden door diezelfde liefde tot Gods waarheid en de naaste, maar ook tot het kerkverband waarin we samen een plaats kregen.

Ik wens dit boek daarom van ganser harte in veler handen. Neem en lees, maar doe het met gevouwen handen en een begerig hart naar de woorden des levens.

De baten van het boek "Uw Naam ter eer" zijn bestemd voor de Theologische School.

N.a.v. "Uw Naam ter eer; vijftien preken voor het kerkelijk jaar", ds. A. Vergunst; uitg. De Banier, Apeldoorn; € 19,95 (te vermeerderen met € 4,- verzendkosten); bestellen kan op: actiets@klikSAFE.nl of op tel.nr. 0614-489595 (op werkdagen tussen 19.30 en 21.00 uur).

De Dordtse Synode

mevr. A. Janse-Pieterman, Rijssen

Ze staan stil. Margaretha en Catharina. Van alle kanten zien ze zwarte mannen met lange jassen lopen. 'Wat zou er toch aan de hand zijn?' vraagt Margaretha haar vriendin. 'Ja, ik weet het wel.

Mijn vader zei dat ze vandaag, 13 november 1618, beginnen met een grote kerkelijke vergadering. Deze zal wel maandenlang duren. Volgens mij heet deze vergadering de Dordtse Synode.

'Dan zullen ze vast wel veel te bespreken hebben.'

Er gaven in die tijd twee hoogleraren les op de hogeschool in Leiden. Professor Arminius en professor Gomarus. Een hogeschool waar mannen werden opgeleid tot dominee.

Arminius was een remonstrant. Hij geloofde onder andere dat Christus voor alle mensen gestorven is. En dat je zelf kunt geloven zonder dat dit voor 100% Gods werk is.

Gomarus was een contraremonstrant. Dat wil zeggen: Hij leerde juist het tegenovergestelde van Arminius. Hij geloofde dat de Heere Jezus gestorven is voor Zijn kinderen. En dat een mens uit zichzelf niet kan geloven.

Deze verschillen zorgden voor grote verdeeldheid. Daarom zijn tijdens deze vergadering de Dordtse Leerregels op papier gezet. De Dordtse Leerregels bestaan uit vijf artikelen. Deze zijn geschreven tegen de remonstranten. Naast het schrijven van deze vijf artikelen is door de vergadering ook besloten om de hele Bijbel in het Nederlands te verta-

len. Vanuit het Hebreeuws en Grieks. Dat was een ongelooflijk werk. Bijna twintig jaar later, in 1637, verscheen de eerste druk van de Statenvertaling.

Tot de dag van vandaag mag jij uit deze Statenvertaling Gods Woord horen. Hun vertaalwerk is niet voor niets geweest. Hoeveel mensen (ook kinderen) zullen hierdoor de Heere hebben leren kennen. Tot de dag van vandaag. 'Uw Woord is een lamp voor mijn voet en een licht voor mijn pad' (Psalm 109:105). Dat was het voor de mannen op de synode. Voor jou ook?

vervolgverhaal

38

Palko de kleine evangelist

J.W. van den Berg

'Wat is er?' fluistert Lesina, die nog niet geslapen heeft. 'Ik kan maar niet begrijpen waarom Zijn Vader Hem niet gered heeft. Hij is toch Zijn geliefde Zoon', snikt Palko.

Lesina weet er geen antwoord op. Hij merkt dat Palko weer snel inslaapt, maar zelf blijft hij klaarwakker. Ja, hoe zou het komen dat Jezus zo moest lijden, dat Hij zelfs moest sterven? En waarom heeft God Hem verlaten?

Dan herinnert hij zich de woorden op de binnenzijde van de kaft. 'Lees met aandacht, regel voor regel en het zal u de weg wijzen'. Zou het Boek hem misschien ook een antwoord geven op die andere vreselijke vragen, die hem dag en nacht kwellen?

Elke dag, na het middageten, lezen ze met

z'n drieën een stukje uit het Nieuwe Testament. Juriga luistert met bewondering naar Lesina. Tjonge, die man leest beter dan welke schoolmeester ook!

Die dag vertelt hij tegen Liska van het Boek dat Palko gevonden heeft. 'Op de binnenkant van de kaft staat een opdracht, Liska. Je moet geen stukken overslaan, anders vind je de weg niet naar het land waar de zon nooit ondergaat'. Liska wordt nieuwsgierig. Vanaf dat ogenblik behoort hij ook tot de dagelijkse luisteraars in de hut. Hoewel ze sommige

verhalen al jaren geleden gehoord hadden, worden die al lezend weer nieuw. Als iemand hen zomaar een Nieuw Testament gegeven had, zouden ze er waarschijnlijk geen enkele interesse voor gehad hebben. Maar de geheimzinnigheid rond het Boek uit de grot en vooral het levende en vaste geloof van Palko, spoort hen aan om dat nieuwe leven ook te leren kennen.

Aan het eind van de dag, als het werk gedaan is, praten Liska en de oude Juriga graag even over wat ze 's middags gehoord hebben.

Boekennieuws

Elke dag nieuw, roeping en verwachting voor moeders vandaag

“Elke dag nieuw, roeping en verwachting voor moeders vandaag”, Elise Pater-Mauritz; uitg. Den Hertog, Houten; 192 pag.; € 13,90.

‘Ik geloof dat er twee kernwoorden zijn die helpen om vreugde en rust in ons moederschap te krijgen. Roeping en verwachting. Als we onze roeping in ons huwelijk, ons gezin en ons huis gaan zien en aanvaarden, en álles van de Heere leren verwachten, kunnen we echt gaan houden van het moeder-zijn.’

Een citaat uit dit boek voor jonge moeders. Over het leven van elke dag en vooral over de betekenis van Gods Woord voor moeders van nu. Moeder-zijn is prachtig, maar je kunt zo tegen allerlei grote en kleine dingen aanlopen. Het is een eerlijk en praktisch boek. Het aardige is dat de schrijfster zes andere moeders erbij betrokken heeft die met haar meedachten. Eerlijk schrijft ze over de moeiten en fouten van iedere dag. De zoektocht om een goede moeder te zijn. Ook over vreugde en moedergeluk. Praktisch, door aan het eind van ieder hoofdstuk opdrachten te geven voor in een persoonlijk notitieboek. Op www.elkedagnieuw.nl/moederboek zijn allerlei extra's te vinden.

In het eerste deel gaat het over Eva: je roeping in het huwelijk. Het tweede deel over Jochebed: onze roeping in het gezin. Het derde deel wijst op Martha en Maria: de roeping in je huis. En het vierde deel over je eigen hart en leven als moeder in de praktijk van het leven. Het tweede deel sprak mij het meeste aan: moederschap

in het perspectief van de eeuwigheid. De meerwaarde hiervan vind ik dat steeds weer de goede richting wordt aangewezen: naar de Bijbel, naar de Heere. ‘Moederschap is knieënwerk. Als we rechtop blijven staan, gaat het niet.’

Het boek leest gemakkelijk. Je kunt het voor persoonlijk gebruik houden. Iedere keer een hoofdstuk en dan er voor jezelf over nadenken en eventueel de opdrachten maken. Maar het is zeker ook te gebruiken in een moedergroep. Wat zou het fijn zijn als jonge moeders er door bemoedigd zouden worden. Maar vooral als ze erdoor zouden leren van Wie ze altijd alle hulp en zegen mogen verwachten. Als het hen op de knieën bracht. Een nuttig cadeautje voor moeders die kinderen opvoeden.

B.T. Beeke-Verweij, Middelburg

Beproefd, gelouterd, bevrijd

“Beproefd, gelouterd, bevrijd”, J.M. van Wijk; uitg. Gebr. Koster, Barneveld; 73 blz.; € 10,90.

“Beproefd, gelouterd, bevrijd” is de titel van een mooi boekje over het leven van Cornelis Crielaard. Cornelis groeit op in Zuilichem. De Heere roept hem op de kermis een Goddelijk halt toe. Hij moet inleven een Godmisser en Godverlater te zijn.

Bij het “Bataljon Wielrijders” vervult Cornelis zijn dienstplicht. De “Wielrijders” bewaken in de Eerste Wereldoorlog de grens met België. Veel levensmiddelen worden in de schaarse oorlogsjaren naar Nederland gesmokkeld. Op 12 juli 1916 trouwt Cornelis met Hendrika van Wijk. Zij gaan wonen in Oudheusden. Hun huwelijk wordt gezegend met de geboorte van acht kinderen. In een slootje achter hun huis verdrinkt hun tweejarig zoontje Arie.

Cornelis en Hendrika wonen naast de familie Weck. In het gezin Weck worden twee kinderen weggenomen. Het buurmeisje Marietje overlijdt aan ‘vliegende reumatiek’ en buurjongen Gerrit aan buikvliesontsteking. Het verlies van de kinderen in beide families geeft een onderlinge band. Hoewel buurman Weck een thuislezer is, voelen beide buurmannen zich ook geestelijk aan elkaar verbonden. Iedere zondagmorgen spreken zij achter de schuur over de geestelijke leidingen van de Heere, die de harten samenbinden. Als ouderling dient Crielaard de hervormde gemeente van Heesbeen. Als hij eens een preek moet lezen, ontmoet hij op weg naar de kerk een woedende man en krijgt hij van een vrouw een klap in zijn gezicht. Eén van de hoorders wordt echter onder de

leesdienst in het hart gegrepen. Aan het einde van de dienst komt het ontstellende bericht binnen, dat de woedende man zich heeft opgehangen. De vrouw die Crielaard sloeg, wordt blind. Later zegt Crielaard hierover: ‘Deze zondag was er een blinde, een dode en een van dood levend gemaakte zondaar’.

Het feest van de leerlooierij, de ramp van Heusden en andere gebeurtenissen worden door de auteur en zijn jeugdige medeschrijvers op een mooie manier verhaald. In de kaders is voor jong en oud veel onderwijs te lezen over het geloofsleven. Bij de lijdensweken staat: ‘Met Kerst zien de herders alleen Zijn gezicht. In de lijdensweken gaan als het ware de doeken eraf’. In deze levensbeschrijving wordt de bevinding van ‘teruggeroepen weglopers’ op een heldere wijze verbonden aan de gangen van Gods Kerk.

R. van Kralingen, Rijssen

Kerknieuws

BEROEPINGSWERK

Beroepen:

Te Krabbendijke,
ds. A.T. Huijser te Sliedrecht;
Te Kruningen en Rijssen-West,
ds. J.M.D. de Heer te Middelburg-Centrum;
Te Lelystad, ds. H. Brons te Vlaardingen;
Te Middelburg-Zuid,
ds. A. Schot te Nunspeet;
Te Moerkapelle en 's-Gravenpolder,
ds. G.W.S. Mulder te Zoetermeer;
Te Nieuwerkerk (Zld),
ds. B. Labee te Veenendaal;
Te Ridderkerk-Slikkerveer,
ds. W.A. Zondag te Woerden.

BEVESTIGING/INTREDE KANDIDAAT/ DS. H.E.P. FORTUYN TE ZWIJNDRECHT

5 september was een bijzondere dag voor de gemeente van Zwijndrecht. In september 2010 ging ds. J. Veenendaal voor de laatste keer in onze gemeente voor en nu, na 8 jaar vacant zijn, is ons een nieuwe herder en leraar door de Heere toegeschikt. In de bevestigingsdienst ging ds. P. Mulder voor. Hij had als uitgangspunt Zacharia 4:6. Het thema luidde 'Het geheim voor de dienaar'. Dit geheim wordt getoond en uitgelegd (1^e aandachtspunt), maar is ook onmisbaar en Goddelijk (2^e punt).
Ds. Mulder schetst de periode waarin de

profeet Zacharia actief was, 16 jaar na de terugkeer van het volk uit de ballingschap in Babel. Het volk was teruggekeerd met de opdracht om de tempel te herbouwen en wat hebben ze gedaan? Het fundament is gelegd, de vloer is gestort. Er zijn priesters, er wordt geofferd, maar er is geen afgebouwde tempel. Men ging aan de slag voor zichzelf. Een materialistische inslag. Ondanks dat komt er toch weer een profeet, een dienaar. Ook de gemeente Zwijndrecht mag weer een dienaar ontvangen. Zacharia mag het volk bemoedigen, terwijl andere profeten het volk bestraffend hebben toegesproken.

In dit hoofdstuk gaat het over de kandelaar en de olietoevoer. Het getoonde beeld wordt niet begrepen en wordt dan door een engel aan de profeet uitgelegd. Het mondt uit in 'Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden'. De Heere bouwt Zijn Kerk en dat was ook zichtbaar in het Oude Testament. Daarom is er verwachting. Lauwheid van de mens, gerichtheid op eigen dingen, maar toch, de Heere gaat door en doet het op Zijn eigen wijze. Christus is ambtsdrager geweest en het is de Heilige Geest Die mensen bekeert. Daarom moeten wij trouw onder het Woord komen. De kandelaar is nog niet weggenomen. De gemeente wordt opgeroepen om voor de nieuwe predikant te bidden dat de Geest hem mag bedienen. Christus bidt aan de rechterhand van Zijn Vader. Ambtelijk werk gaat door en dan verblijdt de Heere, de grote Ambtsdrager Zich.
Na het lezen van het bevestigingsformulier krijgt kandidaat Fortuyn de handen opgelegd van de predikanten C. Sonneveld, L. Blok, G. Clements en A. Verschuure en ouderling N.J. Teerds. Na dit plechtig moment spreekt ds. Mulder hem nog persoonlijk toe. De Heere zendt wie Hij wil, wanneer Hij wil en waarheen Hij wil. Het is Zijn leiding, Zijn weg. De kandidaat wordt tenslotte Psalm 20:1 toegezongen.

Intrede

In de avonddienst deed ds. Fortuyn intrede naar aanleiding van Jeremia 21:8. Het thema luidt: 'Gods wegen voorgesteld'. Ten eerste de weg des doods en ten tweede de weg des levens.

In de context van de tekst wordt aangegeven dat de profeet moedeloos is en als landverrader beschuldigd in de gevangenis zit. Jeruzalem wordt belegerd en nu vraagt de koning Zedekia aan Jeremia: hoe nu verder. Een volk dat niet naar God vraagt en wel luistert naar valse profeten. Zij vertrouwen op de belofte, gegeven aan koning David. Jeremia zou wel willen zwijgen, maar hij kan het niet. Hij komt met een tegenovergestelde boodschap: Ga uit de stad. Wie in de stad blijft, zal sterven en wel door het zwaard, de honger en of door de pestilentie. Sterven, omdat zij niet luisteren. Zo is het nu nog. Eigen inzichten in het Woord. Geestelijk sterven aan het zwaard des Geestes. Sterven door honger, het blijven steunen op een belofte die jaren geleden is ontvangen en van mening zijn dat de Heere daar toch wel op zal terugkomen. Sterven door de pestilentie, omdat de zonden bij de hand worden gehouden. Maar er mag ook gewezen worden op de weg des levens.

Een onbegrijpelijk weg. De deuren van de belegerde stad openzetten en dan naar buiten. Dat druist tegen je natuur in. Alles opgeven? De ballingen gaan weer terugverlangen naar Jeruzalem. Zo leren ze de breuk tussen God en hun ziel ervaren en dat ze er zelf helemaal tussenuit moeten. En dan volgt er in Jeremia 31: 'Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde; daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid'.
Er volgen toespraken door ds. G.J.N. Moens namens het Curatorium, ds. C. Sonneveld namens de classis Ridderkerk, wethouder Jansen namens de burgerlijke gemeente, ds. F. Maaijen namens de plaatselijke kerken en predikanten, student M.L. Dekker namens de andere studenten en tot slot door ouderling N.J. Teerds, preses van de kerkenraad. De gemeente zingt haar nieuwe dominee Psalm 90:9 toe.
Hierna dankt ds. Fortuyn zijn bevestiger, alle sprekers en richt zich nog tot zijn echtgenote, kinderen en verdere familie en sluit de dienst af met gebed. Met het uitspreken van de zegen is een eind gekomen aan een bijzondere dag voor onze gemeente.
Kerkenraad Gereformeerde Gemeente Zwijndrecht

“
ALS U NIET BEREID BENT
OM CHRISTUS MÉT ZIJN
KRUIS AAN TE NEMEN
EN ALS U HEM NIET WILT
VOLGEN WÁT ER OOK
GEBEURT EN WAAR HIJ OOK
HEEN GAAT,
DAN KUNT U HEM NIET
ONTVANGEN.

THOMAS BOSTON

Berichten

JUBILEUMAVOND 70 JAAR ISRAËL IN ROTTERDAM

Op 14 mei jl. bestond de staat Israël 70 jaar. Het deputaatschap voor Israël organiseert n.a.v. dit jubileum een zangavond op donderdag 4 oktober in de Laurenskerk te Rotterdam, i.s.m. het Steunfonds Israël Isaac Da Costa. Aanvang 19.45 uur. Medewerking verlenen ds. A. Schot (voorzitter Deputaatschap voor Israël), rabbijn L.B. van de Kamp en ds. K. Hoefnagel (voorzitter Steunfonds Israël Isaac da Costa). Overhandiging door ds. F. Mulder (voorzitter Deputaatschap Kerk en Overheid) van een verklaring tegen anti-semitisme aan mr. C.G. van der Staaij. Ook werken hieraan mee: het Israëlproject-koor en een samengesteld jongerenkoor o.l.v. Mariëlle Heidekamp. Piano: Bert Roest. Orgel: Pieter Heykoop. Reserveer met korting via www.jubileumavond.nl

REÛNIE STUDENTEN KRING ROTTERDAM GEREFORMEERDE GEMEENTEN

Op dinsdag 9 oktober staat een reünie gepland voor alumni en leden van de kring Rotterdam van studenten van de Gereformeerde Gemeenten. C. van Bommel hoopt stil te staan bij het thema 'Vervlogen tijd in eeuwigheidsperspectief'. Aanvang 19.30 uur. Locatie: gebouw Zêta van het Driestar College te Gouda. Entreprijs € 3,-. p.p. Voor inschrijven en meer informatie zie: www.voxvivarotterdam.nl

ZANG- EN VERTELMIDDAG IN RIJSSSEN

Op zaterdag 6 oktober wordt in de Noorderkerk van de Gereformeerde Gemeente van Rijssen-Noord de traditionele zang- en vertelmiddag gehouden die georganiseerd wordt door het Noordermannenkoor, in het bijzonder voor en met mensen die een verstandelijke beperking hebben. Aanvang 14.30 uur. Opening, bijbelvertelling en sluiting door ds. J. van Laar. Organist koor- en samenzang: Bert Roest. Deze zang- en vertelmiddag duurt ongeveer 90 minuten. Collecte t.b.v. vakantieweken gehandicapten. Iedereen is welkom

JUBILEUM ZANGKOOR 'EBEN-HAËZER' EN DIRIGENT TE DEN HAAG-SCHEVENINGEN

Op zaterdag 13 oktober herdenkt het koor

Eben-Haëzer uit Den Haag-Scheveningen zijn 60-jarig bestaan en het feit dat Rien van der Werff 40 jaar dirigent van het koor is. Het koor hoopt 's avonds in de Oude Kerk van Scheveningen een uitvoering te geven. Aanvang 19.30 uur. Overdag is er een reünie voor (oud-)leden, waarvoor zij zich nog kunnen aanmelden. De reünie wordt gehouden in de Bethaniëkerk van de Gereformeerde Gemeente van Den Haag-Scheveningen, inloop tussen 13.00 en 13.30 uur. Voor informatie of aanmelden voor de reünie: eben-haezerkoor@gergemdhs.nl of ('s avonds): 070-4040856.

ZANGBIJEENKOMSTEN

Beekbergen

Zangavond op zaterdag 6 oktober, aanvang 19.30 uur, in de Dorpskerk te Beekbergen, m.m.v. het gemengd koor Cantica uit Rijssen, organist Jorrit Woudt, het gemengd koor Jubilate Deo uit Nunspeet en organist Henk-Jan Pap. Spreker: A. Karens, voorlichter deputaatschap voor Israël.

Dordrecht

Koor- en samenzangavond op zaterdag 6 oktober, aanvang 19.30 uur, in de Grote Kerk Dordrecht, t.g.v. het 20-jarig bestaan van de vereniging Omnis Cantare. Medewerking wordt verleend door het chr. samengesteld mannenkoor Zeeland en het chr. jongerenkoor Jigdaljahu en Marco den Toom en Martin Weststrate, organisten. Leiding: ouderling A.C. Hage uit Vlissingen.

Kapelle

Koor- en samenzangavond in de Grote Kerk te Kapelle op 6 oktober, aanvang 19.30 uur, m.m.v. gemengd koor Met hart en stem uit Terneuzen, het gemengd koor Yerseke, het mannenkoor Ethan uit Yerseke en Frank Koliijn en Pieter Heykoop, organisten. Algehele leiding: ds. G.J. van Aalst. Collecte t.b.v. Theologische School.

Leeuwarden

Zangmiddag in de Waalse kerk te Leeuwarden, Grote Kerkstraat 222, op zaterdag 29 september, aanvang 15.00 uur, m.m.v. het chr. mannenkoor Siloam uit Urk en organist Hendrik van Veen. Collecte t.b.v. de evangeli-

MATTHEW HENRY

satiepost te Leeuwarden. Leiding: evangelist S. de Visser.

Middelharnis

Psalmsangavond op zaterdag 6 oktober, aanvang 19.30 uur, in de kerk van de Gereformeerde Gemeente te Middelharnis. L. van der Kuijl, student aan de Theologische School, zal de te zingen psalmen inleiden. Organist: Jan-Kees Troost. Collecte t.b.v. ZGG.

Rijssen

Psalmsangavond met bovenstem op zaterdag 29 september, aanvang 19.00 uur, in de Noorderkerk van de Gereformeerde Gemeente te Rijssen-Noord, m.m.v. de bovenstemgroep Rijssen e.o. en Dick Slagman, orgel. Opening, sluiting en meditaties door ds. S.W. Janse. Collecte t.b.v. ZGG.

Rotterdam

Psalmsangavond op zaterdag 29 september, aanvang 19.30 uur, in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Rotterdam-IJsselmonde, m.m.v. de vereniging Bovenstem uit Ouderkerk aan den IJssel. Meditatie door ds. G. Hoogerland. Collecte t.b.v. het zendingswerk in Guinee.

VERKOPINGEN

Kampen

Verkopings/gemeentedag op zaterdag 6

oktober, van 10.00-15.00 uur, in het gebouw van de Pieter Zandt scholengemeenschap, Kamperstraatweg 1A, Kampen. De opbrengst is o.a. voor zending en evangelisatie.

Middelburg

Verkoping die georganiseerd wordt t.b.v. de 'actie bouwstenen' van de Gereformeerde Gemeente te Middelburg-Zuid, op vrijdag 28 september, vanaf 17.00 uur, op het kerkplein. De opbrengst is t.b.v. verbouw Zuiderkerk. De thuisfrontcommissie van de door ZGG naar Ecuador uitgezonden familie Dekker geeft een presentatie.

Tweedehands kinderkledingbeurs op donderdag 4 oktober, van 9.00-15.00 uur, in de Zuiderkerk van de Gereformeerde Gemeente te Middelburg-Zuid. De opbrengst is t.b.v. de 'actie bouwstenen'.

Nieuw-Beijerland

Verkoping en rommelmarkt, georganiseerd door de vrouwenvereniging Tryfena en PZC, op zaterdag 6 oktober in en om het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Nieuw-Beijerland. Opening: 9.15 uur. Verkoping van 10.00-13.30 uur. De opbrengst is t.b.v. ZGG en evangelisatie.

Nunspeet

Tweedehands kinderkledingbeurs op zaterdag 6 oktober, van 9.30-11.30 uur, in de kerk van de Gereformeerde Gemeente van Nunspeet. De opbrengst is t.b.v. zending en evangelisatie.

Ooltgensplaat

Verkoping door de vrouwenvereniging Martha te Ooltgensplaat op zaterdag 6 oktober, van 9.00-13.30 uur, in de zaal van de kerk van de Gereformeerde Gemeente. De opbrengst is t.b.v. ZGG.

Opheusden.

Verkoping door de vrouwenvereniging Thuisfront te Opheusden op zaterdag 6 oktober, van 10.00-14.00 uur, in de kerk van de Gereformeerde Gemeente. Opening om 9.30 uur. De opbrengst is bestemd voor zending en evangelisatie.

Poortvliet

Verkoping door de vrouwenvereniging van de Gereformeerde Gemeente te Poortvliet op donderdag 4 oktober, van 15.00-17.00 uur en van 19.00-20.00 uur, in de kerk van de Gereformeerde Gemeente.

Rijssen

Verkoping door de vrouwenverenigingen Dorcas-Noord van de Gereformeerde Gemeente te Rijssen-Noord op vrijdag 5

oktober, in de Noorderkerk. Opening om 16.00 uur, waarna verkoping tot 19.30 uur. De opbrengst is t.b.v. zending en evangelisatie.

Veenendaal

Verkoping door de vrouwenvereniging van de Gereformeerde Gemeente te Veenendaal op zaterdag 6 oktober, van 9.45-15.00 uur. Locatie: Adventkerk. De opbrengst is t.b.v. het deputaatschap Evangelisatie en de nieuwbouw van Tharah te Barneveld.

TOOGDAG GBS IN BARNEVELD

De Gereformeerde Bijbelstichting (GBS) belegt op zaterdag 13 oktober haar 53^e toogdag in het kerkgebouw De Hoeksteen van de Gereformeerde Gemeente in Nederland, Vellerselaan 1 te Barneveld.

De morgenbijeenkomst begint om 10.30 uur. Opening door ds. A.C. Rijken uit Gameren, voorzitter van de GBS. Daarna zullen ds. A. van Heteren van Urk en ds. K. van Olst uit Doornspijk spreken. Pauze van 12.30-14.00 uur.

Tijdens de middagbijeenkomst zullen ds. L. Blok uit Gorinchem en ds. J.A. Weststrate

uit Elspeet spreken. Sluiting door ds. Weststrate.

BIJENKOMST VERENIGING 'NAAMLOOS VERDRIET' TE WOUDEBERG

Het verlies van een kind of meerdere kinderen is voor ouders diep ingrijpend en brengt een naamloos verdriet teweeg. Naast de reformatorische vereniging 'In de knop gebroken' voor ouders bij wie tijdens de zwangerschap of kort na de geboorte een kind is overleden, is onlangs een nieuwe reformatorische vereniging opgericht voor ouders van wie een kind op wat oudere leeftijd is overleden.

De eerste bijeenkomst van 'Naamloos verdriet' wordt gehouden op vrijdag 12 oktober in de Maranathakerk, Frans Halslaan 21 te Woudeberg. Dan houdt ds. J. Joppe, predikant van de hersteld hervormde gemeente te Oud-Beijerland, een lezing over 'Naamloos verdriet - het verlies van een kind'. Aanvang 20.00 uur. Vanaf 19.30 uur zijn ouders van wie een kind is overleden van harte welkom. Meer informatie is te vinden op: www.naamloosverdriet.nl

BETALING ABONNEMENTSGELD PERIODE 1 OKTOBER 2018 T/M 31 MAART 2019

Bij dit nummer van De Saambinder ontvangt u de factuur voor het verschuldigde abonnementsgeld over de periode van 1 oktober 2018 t/m 31 maart 2019. Vriendelijk vragen wij u om spoedige betaling van deze factuur. Ons blad heeft ruim 20.000 abonnees. Wanneer we moeten overgaan tot aanmanen, kost dit de administratie veel werk en zijn hier (onnodig) extra kosten aan verbonden. Het Deputaatschap voor De Saambinder wil de abonnementsprijs zo laag mogelijk houden: we zien ons blad vanwege de lezenswaardige inhoud graag in (heel) veel gezinnen. Wilt u ons hierin steunen? Een overbetaling t.b.v. de Emerituskas wordt erg op prijs gesteld.

Automatische incasso

Automatische incasso vereenvoudigt voor u en voor ons de administratie en het levert voor De Saambinder een kostenbesparing op. Ook bij incasso is het mogelijk om een overbetaling te doen. Wilt u gebruikmaken van automatische incasso? Geef dit door aan de administratie (belt u ons of stuur een e-mail). Wij sturen u dan een incassomachtiging toe, die u kunt invullen en terugsturen. Vervolgens kan de incassomachtiging ingaan vanaf de volgende abonnementsperiode, deze factuur dient u daarom nog handmatig te betalen.

Bij voorbaat dank voor een spoedige betaling!

K.H. de Heer,
penningmeester Deputaatschap De Saambinder

NB. Indien u reeds gebruik maakt van automatische incasso, zal het abonnementsgeld binnenkort van uw rekening worden geïncasseerd en is het bovenstaande voor u niet van toepassing.

Een stem uit het verleden

Gij zijt Mijn knecht, u heb Ik uitverkoren en heb u niet verworpen.

Jesaja 41:9

Wat is Gods volk toch een bewelddadig volk. O, konden zij het altijd maar zien en geloven. Wat zou hun leven anders zijn. Hun leven zou meer tot ere Gods zijn. De hemel zou meer in hun hart zijn, maar nu is het vaak een hel.

Het ontbreekt Gods kinderen zo vaak aan geloof, licht en vertrouwen. Wat worden ze vaak geslingerd door de kracht van het ongeloof. En al zijn onze ogen nog niet uitgestoken, zoals bij Simson, maar toch zien we de meeste tijd alles zo verkeerd. Bij ons is het helaas zo vaak: de weg des Heeren is niet recht.

Wij moeten met Paulus van God gegrepen zijn, zoals hij daarvan spreekt in Filippenzen 3: 'Niet dat ik het alrede gekregen heb of alrede volmaakt ben; maar ik jaag daarnaar, of ik het ook grijpen mocht, waartoe ik van Christus Jezus ook gegrepen ben'. Pas dan zullen wij ook zelf kunnen grijpen. En ook daartoe moeten wij in de praktijk van ons leven maar telkens genade krijgen. Wij moeten maar steeds leren dat wij met onze handen overal af moeten blijven.

Tot de beproeving van het ware geloof, in alle wegen en omstandigheden, is God de Heilige Geest zo noodzakelijk. Wij hebben voorkomende, bijblijvende en

achtereenvolgende genade nodig. Wij zijn en blijven in alles steil en diep afhankelijk van de invloeden van de Goddelijke genade. Doch ondanks dit alles, Gods volk ligt toch voor Zijn rekening. Het mag zich door Zijn hand laten leiden. Gods hand is een almachtige hand. Door die hand wordt onze tegenstand gebroken.

De Heere brengt de Zijnen waar Hij ze hebben wil. Hij roept Zijn volk toe: 'Vrees niet, want Ik ben met u; zijt niet verbaasd, want Ik ben uw God; Ik sterk u, ook help Ik u, ook ondersteun Ik u met de rechterhand Mijner gerechtigheid.'

ds. W.C. Lamain

Kerkdiensten

ZONDAG 30 SEPTEMBER 2018

Aagtekerke 9.30 en 18.30 uur ds. A.P. Baaijens; Aalburg 18.00 uur ds. W.J. Karels; Aalst 14.30 uur ds. H.J. Agteresch; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. W. Visscher; Amsterdam 10.00 uur stud. M.L. Dekker; Apeldoorn 10.00 en 16.00 uur ds. R.A.M. Visser; Arnhem 10.00 uur ds. H. van der Heiden en 19.00 uur ds. R.A.M. Visser; Barendrecht 10.00 uur ds. J. Mijnders en 16.00 uur ds. G.W.S. Mulder; Barneveld-Zuid 9.30 en 19.00 uur ds. J. van Laar; Beekbergen 10.00 en 19.00 uur ds. A. Schreuder; Benthuizen 9.30 en 18.00 uur ds. H.A. van Zetten; Berkenwoude 19.00 uur ds. R. Kattenberg; Bodegraven 16.00 uur ds. R. Kattenberg; Borssele 9.30 en 14.00 (H.D.) en 18.00 uur ds. D. de Wit; Boskoop 9.30 en 16.30 uur ds. J.J. Tanis; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. W.J. Karels en 18.00 uur ds. P. Mulder; Den Haag-Scheveningen 18.00 uur ds. G. Clements; Den Helder 18.00 uur stud. M.L. Dekker; Deventer 15.00 uur ds. A. Schreuder; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. K. Boeder; Doetinchem 19.00 uur ds. M. Joosse; Dordrecht 9.30 uur ds. H.J. Agteresch en 14.30 uur ds. E. Bakker; Drachten 9.30 en 19.00 uur ds. C. Sonneveld; Ede 9.30 en 16.00 uur ds. M. Joosse; Emmeloord 9.30 en 16.00 uur ds. P.G. Heijkamp; Enkhuizen 9.30 en 16.00 uur ds. G. Heijkamp; Enschede 16.00 uur ds. H. van der Heiden; Enter 9.30 en 15.00 uur ds. J.W. Verweij; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur ds. C. Hogchem; Goes 9.30 (H.A.) en 18.30

uur (H.D.) ds. C.J. Meeuse; Goudswaard 15.00 uur ds. J. van Rijswijk; 's-Gravenpolder 9.30 uur ds. C. Harinck en 14.00 uur ds. C. van Krimpen; 's-Gravenzande 9.30 (H.A.) en 15.30 uur ds. G. Clements; Groningen 16.00 uur ds. C. Sonneveld; Haamstede 10.00 en 18.30 uur ds. M. Karens; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 16.30 uur ds. M.H. Schot; Herkingen 14.30 uur ds. P.D. den Haan; Hilversum 10.00 en 17.00 uur ds. B.J. van Boven; Hoedekenskerke 10.00 uur ds. A.J. Gunst en 15.00 uur ds. A.P. Baaijens; Hoofddorp 9.30 en 16.00 uur ds. J.B. Huismans; Hoogeveen 15.30 uur ds. A. Schot; Houten 10.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil en 17.00 uur ds. J.S. van der Net; Kamperland 10.00 en 15.00 uur stud. P.C. Vlot; Kapelle-Biezeling 15.30 uur ds. A.J. de Waard; Katwijk aan Zee 10.00 en 16.00 uur ds. E.J. Boudewijn; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. G.J. van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. G. Beens; Kortgene 10.00 en 14.30 uur stud. G.P. van Nieuw Amerongen; Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur (H.D.) ds. C. van Ruitenburg; Kruijningen 9.30 en 18.00 uur ds. A.H. Verhoef; Leiderdorp 10.00 uur ds. J. Driessen; Lelystad 16.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. G.J.N. Moens; Marknesse 19.00 uur ds. W. Mouw; Meeuwen 17.00 uur ds. H.J. Agteresch; Meliskerke 9.30 en 14.30 uur ds. S. Maljaars; Middelburg-Centrum 9.30 (H.A.) en 14.30 en 18.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Middelburg-Zuid 16.00 uur (H.D.) ds. C. Harinck; Mijdrecht 15.30 uur ds. W.A. Zondag; Moerkapelle 19.00 uur

ds. B. Labee; Nieuwdorp 9.30 en 18.30 uur ds. A.J. de Waard; Nieuwer ter Aa 15.00 uur ds. H.A. van Zetten; Nieuwerkerk 16.00 uur ds. C.J. Meeuse; Nieuwe-Tonge 10.00 en 15.00 uur ds. J. de Kok; Nijkerk 9.30 en 18.30 uur ds. G. van Manen; Ooltgensplaat 19.00 uur ds. G.J. Baan; Oostburg 18.00 uur ds. S. Maljaars; Oosterend 10.00 en 16.30 uur ds. A. Vermeij; Oostkapelle 18.30 uur stud. G.P. van Nieuw Amerongen; Oostvoorne 19.00 uur ds. M.T. Al-Chalabi; Opperdoes 15.30 uur stud. M.L. Dekker; Oud-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. J. van Rijswijk; Ouddorp 9.30 en 18.30 uur ds. G. Pater; Oudemirdum 9.30 en 14.30 uur ds. W. Mouw; Poederloijen 9.30 (H.A.) en 15.30 uur ds. A.T. Huijser; Poortugaal 15.00 uur ds. G. Pater; Puttershoek 19.00 uur ds. C. van Ruitenburg; Rheden 10.00 (H.D.) en 18.00 uur ds. G. Hoogerland; Ridderkerk 9.30 en 15.30 uur ds. P. Mulder; Ridderkerk-Slikkerveer 19.00 uur ds. H. Brons; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. C.A. van Dieren; Rijssen-West 9.30 uur ds. A.B. van der Heiden en 18.30 uur ds. H. van der Heiden; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. S.W. Janse; Rotterdam-Alexanderpolder 10.00 uur ds. J.S. van der Net en 16.30 uur ds. J. Driessen; Rotterdam-Centrum 10.00 en 16.00 uur ds. M.T. Al-Chalabi; Rotterdam-IJsselmonde 9.30 en 16.30 uur ds. F. Mulder; Rotterdam-Zuidwijk 10.00 en 16.30 uur ds. G.J. Baan; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur (H.D.) ds. M. Blok; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. J. Schipper; Sliedrecht 18.30 uur ds. A.T. Huijser; Soest 15.00 uur ds. G. van Manen; Spijkenisse 14.30 uur ds. G.J. Baan; Sprang-Capelle 15.00 uur ds. A. Verschuure; Stolwijk 19.00 uur ds. M.H. Schot; Terneuzen 10.00 en 15.30 uur ds. J.B. Zippo; Terwolde - De Vecht 9.30 en 14.30 uur ds. B. van der Heiden;

Tholen 10.00 en 18.30 uur ds. P.D. den Haan;
 Urk 10.00 en 17.00 uur ds. L. Blok; Utrecht
 12.30 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Veen 9.30 en
 18.00 uur ds. E. Bakker; Veenendaal 9.30 en
 16.30 uur ds. B. Labee; Vlaardingen 10.00 en
 16.30 uur (H.D.) ds. H. Brons; Vlissingen 17.00
 uur ds. D.W. Tuinier; Waarde 14.30 uur (H.D.)
 ds. D.W. Tuinier; Waardenburg 10.00 en 18.30
 uur ds. A. Verschuure; Westzaan 19.00 uur
 ds. J.B. Huisman; Wierden 15.00 uur ds. S.W.
 Janse; Woerden 10.00 (H.A.) en 18.30 uur ds.
 W.A. Zondag; Wolphaartsdijk 18.00 uur stud.
 P.C. Vlot; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. C. van
 Krimpen; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. J.J. van
 Ekeveld; Zoetermeer 10.00 en 18.30 uur ds.
 G.W.S. Mulder; Zwolle 9.30 (H.A.) en 19.00 uur
 ds. A. Schot.

DINSDAG 2 OKTOBER 2018

Barendrecht 19.30 uur ds. A. Verschuure;
 Capelle a/d IJssel-West 19.45 uur ds. A.T.
 Huijser; Urk 19.30 uur ds. C.A. van Dieren;
 Waardenburg 19.30 uur (jongerendienst) ds.
 G. Pater; Yerseke 19.30 uur (GBS-dienst) ds.
 D. de Wit.

WOENSDAG 3 OKTOBER 2018

Barneveld-Centrum 19.30 uur (H.D.) ds. E.J.
 Boudewijn; Barneveld-Zuid 19.30 uur ds.

J. van Laar; Benthuizen 19.30 uur ds. G.J.
 van Aalst; Dinteloord 19.30 uur ds. B.J. van
 Boven; Dordrecht 19.30 uur ds. A. Schreuder;
 Hilversum 19.45 uur ds. S.W. Janse; Hoofddorp
 19.45 uur ds. E. Bakker; Hoogeveen 19.30 uur
 ds. C. van Ruitenburg; Hooglyet 19.45 uur
 ds. A.P. Baaijens; Katwijk aan Zee 19.45 uur
 ds. M.T. Al-Chalabi; Middelharnis 19.30 uur
 ds. J.W. Verweij; Oosterland 19.30 uur ds. M.
 Joosse; Oudemirdum 19.30 uur ds. C.A. van
 Dieren; Rijssen-West 19.30 uur ds. D. de Wit;
 Sliedrecht 19.45 uur ds. A.T. Huijser; Soest
 19.30 uur ds. W. Harinck; Westzaan 19.30 uur
 ds. G.W.S. Mulder; Wolphaartsdijk 19.30 uur ds.
 G. van Manen; Zwolle 19.30 uur ds. G. Beens.

DONDERDAG 4 OKTOBER 2018

Capelle a/d IJssel-Middelwatering 19.45 uur
 ds. A. Verschuure; 's-Gravenpolder 19.30 uur
 ds. G.W.S. Mulder; Melissant 19.30 uur ds. S.
 Maljaars; Naaldwijk 19.45 uur ds. K. Boeder;
 Nieuwerkerk 19.30 uur ds. L. Blok; Oude-Tonge
 19.30 uur ds. J. Schipper; Puttershoek 19.30
 uur ds. P. Mulder; Ridderkerk 19.30 uur ds. W.
 Visscher; Sint Annaland 19.30 uur ds. J. van
 Rijswijk; Uddel 19.30 uur ds. G.J.N. Moens;
 Waarde 19.30 uur (GBS-dienst) ds. J. van Laar;
 Woerden 19.30 uur (voor de evangelisatie) ds.
 M. Joosse.

VRIJDAG 5 OKTOBER 2018

De Valk-Wekerom 13.30 uur (huw.bev.) ds. B.J.
 van Boven; Poortugaal 13.45 uur (huw.bev.) ds.
 A. Verschuure; Rheden 14.30 uur (huw.bev.) ds.
 F. Mulder.

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN ZONDAG 30 SEPTEMBER 2018

Alkmaar (Willem Buytewechstraat 2, Alkmaar)
 10.00 uur evang. G. Baan; Amsterdam
 (Looiersgracht 70) 10.30 en 17.00 uur evang. J.
 Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6 I) 9.30 en
 15.30 uur evang. C. van Drunen; Leeuwarden
 (Achter de Hoven 2c) 9.30 en 16.00 uur evang.
 S. de Visser; Merkssem (Jaak de Boeckstraat
 21-23, Merkssem) 10.00 en 16.30 uur evang.
 A. van Setten; Tilburg (Offenbachstraat
 105) 10.00 en 18.30 uur evang. H.J. van den
 Boogaart.

Voor alle in dit nummer genoemde
 toekomstige data geldt:

INDIEN DE HEERE WIL EN WIJ LEVEN

Advertenties

Voor ons kantoor in Woerden zijn wij op zoek naar een

medewerker communicatie

www.zgg.nl/vacatures

Kijk voor meer informatie op
www.zgg.nl/vacatures. Reageren
 kan tot 17 oktober 2018.

ZENDING GEREFORMEERDE GEMEENTEN

Jongvolwassen vrouw **zoekt zelfstandige
 woonruimte in omgeving Barneveld.**
 +/- € 600,- incl. Contact: 0629308692

Genieten van de herfst op de Veluwe?
 Nu € 300,- p.w. (week 42 en 43). Overige
 weken € 200,- p.w. www.bvevakanties.nl

Ambtskleding

den Engelsman & van Driel
 heeft een ruime keus in
*stijlvolle
 kleding*

den Engelsman & van Driel

Voorstraat 15 - Sint-Annaland
 Tel. (0166) 65 24 90
 maandag gesloten, vrijdagavond koopavond

www.denengelsmanenvandriel.nl

WIJ ZIJN VERHUISD:

Dhr. J. de Jonge en mevr. P.H. de Jonge-van Fraassen
Bethany Care Home unit 201
35 Main Street East RR#3
Norwich Ontario NOJ 1PO CANADA
Tel: 001 226 325 3378 # 201

Kapelle Zangavond in de Grote Kerk

Zaterdag 6 okt. 19.30 uur
G.K. Met Hart en Stem
Terneuzen, G.K. Yerseke,
MK Ethan Yerseke
Alg. leiding Ds. G.J. van Aalst
Collecte Theologische School
Allen hartelijk welkom!

Kees van Asselt
begrafenisondernemer

Oor een waardige en stijlvolle verzorging met aandacht voor persoonlijke wensen.

Vraag GRATIS ons 'laatste wensen' boekje aan.

Woudenberg e.o. m. 06 15 45 11 30 i. www.kvanasselt.nl

Kom op vakantie in ons **Hooiberghuisje** aan de rand van de Grimberg nabij **RIJSSEN**. Bel 06-53715902 of kijk op burgemeestershooiberg.nl

Winst uit Verlies

Contactdag Najaar 2018

Thema: "Als één lid (over)lijdt, lijden al de leden"

D.V. zaterdag 20 oktober 2018
in de Bethlehemkerk Woerden

Spreeker ds. A.T. Vergunst

Anvangst 10:15 uur

Alle getroffen en betrokkenen bij kanker zijn **van harte welkom!**

Opgave: 0341-250434 of website:

www.Winstuitverlies.nl

Wij zijn op zoek naar een **Directeur- bestuurder** 1,0 FTE

met ingang van seizoen 2019-2020

12 groepen

270 leerlingen

25 teamleden

voor meer informatie zie www.dsghkerstenschool.nl

Ds. G.H. Kerstenschool
RIDDERKERK

CHRISTELIJKE BEGRAFENISONDERNEMING

P.H. VAN DER LEER
Veenendaal Rhenen

Voor een persoonlijke en betrokken begeleiding bij het verzorgen van alleen begrafenissen

P.H. van der Leer

T 0318 - 526641
M 06 - 46376232

E info@phvanderleer.nl
W www.phvanderleer.nl

STEUNEN WAAR

HET NODIG IS

Vast gelopen of hulp nodig? Worden de zorgen te groot of het verdriet te zwaar? Bloei Psychosociale Hulpverlening biedt hulp wanneer het even niet meer gaat en staat open voor iedereen die ondersteuning, advies of begeleiding wenst.

Ik, Dorathé, bied begeleiding aan kinderen, jongeren en volwassenen. In de ondersteuning richt ik mij o.a. op:

- Familie/relatieproblemen
- Persoonlijke problemen
- Rouw en verlies

Kijk voor het uitgebreide aanbod op www.bloehulpverlening.nl of bel naar 06-36462176 en maak vrijblijvend een gratis kennismakingsgesprek.

Dorathé van Leeuwen
Waterschans 24
3905 XR Veenendaal

1978

40 JAAR

2018

VOORDEELAANBIEDING VAN WINSLOW'S DAGBOEKEN

geldig tot D.V. 31-12-2018

deel 1 à € 24,95
 deel 2 à € 29,95
Totaal € 54,90

Nu setprijs € 40,-

Bij aankoop van een set krijgt u:
 Titus Close
 deel 1 Wilde Jager à € 3,50
 deel 2 Roept uit à 7,50

Geheel gratis

(zolang de voorraad strekt)

WB Boekhandel Uitgeverij
 van Wijngaarden

Vliegersvelderlaan 15, 3771 XE Barneveld
 Tel. 0342-417 335 / 06-2230 6378

Ook verkrijgbaar in Alblasserdam: 078-6931536 en in de boekhandel

Meerdere standhouders van de bekende zomerboekenmarkten aan de Schapendrift in ELSPEET hopen een **2e hands BOEKENMARKT** te organiseren!! Groot aanbod: theologie en verdere verantwoorde lectuur voor jong en oud! Voor een hapje en drankje kunt u in de keuken terecht!

PLAATS: ELSPEET, Ver. gebouw achter de DORPSKERK
TIJD: 13 okt. van 10.00 tot 16.00 uur

**Op zoek naar een nieuwe vloer ?
 Uw oude vloer weer als nieuw?
 Maak snel een afspraak!**

Wij komen met vloerstalen aan huis.
 Eerlijk advies en u betaalt nooit teveel.
 De Vloerenkoning.nl (landelijke dekking)
 T: 06-19557166 of 078-6764052
E: info@devloerenkoning.nl
I: www.devloerenkoning.nl

kina
 begrafeniszorging

D.W. Schipper
010-458 31 12
 Capelle a/d IJssel

J. Kooijman
0182-58 39 32
 Gouda

Dag en nacht bereikbaar

WIJ VERZORGEN ALLEEN BEGRAFENISSEN

Mediation of
 bemiddeling nodig?

Bel 030 - 760 10 00 of mail
 mr.pjdenboef@jdb-advocaten.nl

Janssens ■ Den Boef
 advocaten

EEN LIED OP DE SABBATDAG

MEDITATIEF ORGELSPEL OVER DE PSALMEN

André Nieuwkoop
 bestel via: bestelmuziek.nu

**open
 HUIS**

OORDEN
 STAETE

115 huurappartementen in Rotterdam

WWW.OORDENSTAETE.NL

Iedere **donderdag-
 middag** van 15:00
 tot 18:00 uur:

open HUIS

KOM DE
 MODEL-
 WONING
 BEKIJKEN!

Het voormalige Avondrust wordt momenteel grondig gerenoveerd. Wilt u een appartement huren in Oorden Staete Rotterdam? Bezoek het open huis!

Indicatie huurprijs:
 € 630 tot € 830 per maand
 Lage energiekosten (label A+)

Meer informatie?
 010 207 58 58 (Cedrah)

Oorden Staete
 Nudenoord 38
 3079 ZH Rotterdam

Cedrah
 Wonen · Zorg · Diensten

Stichting 't Lichtpunt Midden-Holland, christelijke zorgaanbieder voor dagbesteding en arbeidstraining te Gouda is op zoek naar begeleiders.

Gezien de teamsamenstelling zijn we vooral op zoek naar een jong en leergierig persoon. Onze voorkeur gaat uit naar een persoon uit de regio Midden-Holland. Neem voor meer informatie contact op met dhr P.A. Paans: 0182-519339 of kijk op www.lichtpuntmiddenholland.nl

Onze dochter (16) studeert "Verzorging" op Hoornbeek **Rotterdam** en zoekt, i.v.m. de lange reistijd, **overnachtingsmogelijkheid** voor enkele nachten per week. Tel. 0418-551513

werkmetailent.nl

OPERATOR MENGVOEDERS BRONS VOORTHUIZEN
ROOSTERPLANNER LELIE ZORGGROEP - GOUDA
INTENSIEF AMB. HULPVERLENER LELIE ZG - CAPELLE A/D IJSSEL
SENIOR COMMUNICATIEADVISEUR NPV - VEENENDAAL
OPLEIDINGSPLAATS PSYCHOTHERAPEUT ELEOS - A'FOORT
KEUKENASSISTENT CEDRAH - VLAARDINGEN

ONTVANG GRATIS EEN HERDENKINGSBOEK VAN DE HEIDELBERGSE CATECHISMUS!

Bent u nog geen nieuwsbrieflezers of donateur van onze Stichting? Meld u aan via www.svvhed.org en ontvang dit geschenk!

Reformatorische Psychologenpraktijk Nederland

Reformatorische Psychologenpraktijk Nederland biedt identiteit bewuste behandeling en begeleiding en psychologisch onderzoek aan volwassenen, jongeren en kinderen met psychosociale en psychologische vragen en problemen.

Ohmweg 1g, 2952 BD Alblasserdam
078 - 69 32 808 of info@rp nederland.nl

Bezoek onze website voor meer informatie, de tarieven en aanmelding.
www.rpnederland.nl

Identiteitsbewust • Persoonlijk • Vertrouwelij • Doelgericht

NU OOK IN DE HOEKSCHEN WAARD

VAN WAGENINGEN
BEGRAFNISVERZORGING

Na ruim 50 jaar als familiebedrijf op Goeree-Overflakkee werkzaam te zijn geweest willen wij onze activiteiten uitbreiden naar de Hoeksche Waard.

Ons familiebedrijf kenmerkt zich door betrokkenheid, betrouwbaarheid en persoonlijk contact.

Wij verzorgen alleen begrafenissen.

Voor informatie:
J. van Wageningen
Westdijk 31, 3244 BM Nieuwe Tonge
Telefoon 0187 651616 Mobiel 06 53241569

www.begrafnisverzorgingvanwageningen.nl

KOSTER

EEN ZORZAME BEGRAFENIS

Stationsweg 419, 3925 CD Scherpenzeel

Scherpenzeel / Barneveld e.o. (24/7):
033 277 0555

Tarieven en gratis wilsbeschikking op:
www.kosterbegravenisonderneming.nl

Colofon

de Saambinder *Bewuste keuze*

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofredacteur: ds. G.J. van Aalst

Redacteuren: ds. B. Labee, J. van 't Hul

Redactiesecretaris: J.J. Verhage

Bijdragen van medewerkers

ds. G.J. van Aalst
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
T 0186-576990
E gjvanaalst@kliksafe.nl

Boeken ter recensie en vragen voor rubriek "Vraag en antwoord"

ds. B. Labee
Kerkewijk 115a, 3904 JA Veenendaal
T 0318-513597
E b.labee@kliksafe.nl

Meditaties

J. van 't Hul
Lierdererf 19, 7364 BD Lieren
T 06-57773987
E jvthul@kliksafe.nl

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk) en berichten

J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk
T 0180-420865, F 0180-423583
E jj.verhage@kliksafe.nl

Aanlevertijd van kerknieuws en berichten: uiterlijk woensdag 17.00 uur vóór de datum van verschijning van De Saambinder in de daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten en beroepingswerk

Bureau voor Kerkelijke Dienstverlening, postbus 608, 3440 AP Woerden
T 0348-489900
E saambinder@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan

Verloop drukkerij
postbus 33, 2950 AA Alblasserdam
T 078-6912899
E saambinder@verloop.nl

Advertenties dienen uiterlijk donderdag vóór de week van verschijning aangeleverd te zijn. Rouwadvertenties uiterlijk maandagmorgen 9 uur.

Advertenties € 1,35 per mm.
Familieberichten € 0,45 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 21% btw.

Abonnementenadministratie

Adreswijzigingen enz. aan:
Bureau voor Kerkelijke Dienstverlening
postbus 608, 3440 AP Woerden
T 0348-489900
E saambinder@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden

IBAN: NL11 INGB 0000 0643 27 t.n.v. De Saambinder-abonnementen te Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):

voor Nederland: € 14,00 per halfjaar (te betalen per 1 april en 1 oktober) voor het buitenland*: € 150,00 per jaar *afwijkend tarief voor:
Canada: \$ 165, USA: \$ 140

Correspondentieadres Noord-Amerika

Mr. A.M. Berman
3340 Culp Rd. Unit 11
Vineland Stn. ON LOR 2E0
T 905 562 1331
E amberman47@gmail.com

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden bijdragen, kerknieuws, berichten en advertenties zonder overleg aan te passen, in te korten of zonder opgave van reden niet te plaatsen.

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid betreffende de inhoud van de advertenties en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

Ds. Labee over:

Tijdgeloof en zaligmakend geloof

Wilt u iets schrijven over een tijdgeloof en een waar, zaligmakend geloof? Het is al lange tijd zo donker en koud in hart en leven, dat de gedachte naar boven komt een tijdgeloof te bezitten.

Jezus' woord

In het Matthéüsevangelie (13:20,21) spreekt de Zaligmaker over het tijdgeloof: 'Maar die in steenachtige plaatsen bezaaid is, deze is degene die het Woord hoort en dat terstond met vreugde ontvangt; doch hij heeft geen wortel in zichzelf, maar is voor een tijd; en als verdrukking of vervolging komt om des Woords wil, zo wordt hij terstond geërgerd'. Als we daarbij de kantekeningen (19 en 20) lezen, is duidelijk wat het verschil is met het ware geloof. Eerst leggen ze die vreugde uit: 'Deze vreugde ontstaat uit de kennis der evangelische leer en aangenaamheid van de beloften derzelve; hoewel hun hart nog steenachtig blijft, dat is, dat de hardigheid van hetzelfde door de Geest Gods nog niet is weggenomen'. Dan horen we wat het ontbreken van de 'wortel' wil zeggen: 'Dat is, geen recht en vast vertrouwen op Christus, waardoor wij met Christus als met een vaste Grond onzer zaligheid verenigd worden, Hebr. 3:14, en van Hem het sap des levens trekken, Rom. 11:17, 20'. Heel eenvoudig gezegd: het zaligmakend geloof is wezenlijk van alle andere vormen van geloof (historisch-, wonder- en tijdgeloof) onderscheiden, omdat het gewerkt wordt door de zaligmakende werking van de Heilige Geest en verenigt met de Zaligmaker Christus.

Dordtse Leerregels

Juist in dit nummer willen we ook graag onze Dordtse vaderen citeren. Ze schrijven in hoofdstuk III/IV, paragraaf 9: 'Dat er velen, door de bediening des Evangelies geroepen zijnde, niet komen en niet bekeerd worden, daarvan is de schuld niet in het Evangelie, noch in Christus, door het Evangelie aangeboden zijnde, noch in God, Die door het Evangelie roept, en Zelf ook dien Hij roept onderscheiden gaven mededeelt; maar in degenen die geroepen worden; van dewelken sommigen, zorgeloos zijnde, het Woord des levens niet aannemen; anderen nemen het wel aan, maar niet in het binnenste huns harten, en daarom is het dat zij, na een kortstondige blijdschap van het tijdgeloof, wederom terugwijken; anderen verstikken het zaad des Woords door de doornen der zorgvuldigheden en wellusten der wereld, en brengen geen vruchten voort; hetwelk onze Zaligmaker leert in de gelijkenis van het zaad (Matthéüs 13)'.

Toetssteen

Ons hart moest wel beven als we deze zaken overdenken. Ds. Th. van der Groe legt in zijn 'Toetssteen der ware en valse genade' het bovengenoemde artikel uit. Hij schrijft dan: 'Dat er sommige mensen zijn, die uitwendig geroepen worden, door de bediening des Evangeliums, en die verscheidene gaven des Geestes daarbenevens van God ontvangen, hierdoor wel zo ver gebracht worden, dat zij het Woord des levens aannemen, dat is hetzelfde met enige kennis, liefde, geloof, belijdenis, betrachtning en diergelijke, geredelijk komen te omhelzen, maar niet in het binnenste huns harten, dat is, niet met een waar, inwendig, heilig en hartgrondig geloof, hetwelk diep in het binnenste des harten vastgeworteld is, door de Heilige Geest, zo als de ware bekeerden dat Woord des levens aannemen, en zich datzelve gelovig, ter zaligheid toeëigenen. Waaruit dan ook lichtelijk volgt, dat alle zulke geveinsde waan- en tijdgelovigen, na een verdwijnende blijdschap van het tijdelijk geloof, wederom terugwijken. Hun geloof is niet meer dan een enkel tijdgeloof, hetwelk, wat het dan ook al mag schijnen, toch niet waarachtig, wezenlijk of bestendig is, maar ijdel en verdwijnend (...)'.

Lezer(es), wat voor geloof bezit u?

VRAAG?

Heb jij/hebt u ook een vraag? Mogelijke vragen over onderwerpen binnen de doelstelling van De Saambinder kun jij/kunt u mailen naar ds. B. Labee of hem per post toezenden (zie colofon). Er volgt -zo mogelijk- altijd een reactie.

Echter alleen als de redactie het waardevol acht voor de lezers, volgt een antwoord op jouw/uw vraag in een nummer van De Saambinder.

Graag wel wat geduld. Er liggen nog tientallen vragen op een reactie te wachten.